

Maatschappelijke betekenis Special Olympics Nationale Spelen 2016

Caroline van Lindert
Nienke Lammertink
Eva de Wijze
Vera Scholten
Puck Schep
Arnoud van de Ven

Maatschappelijke betekenis Special Olympics Nationale Spelen 2016

Een onderzoek naar de betekenis van Special Olympics Nationale Spelen 2016 voor de ontwikkeling van de vraag naar en het aanbod van sport voor mensen met een verstandelijke beperking in de regio Nijmegen

in opdracht van Stichting Trias en Stichting Special Olympics 2016

Caroline van Lindert*
Nienke Lammertink*
Eva de Wijze**
Vera Scholten*
Puck Schep**
Arnoud van de Ven**

***Mulier Instituut**
****HAN Sport en Bewegen**

M.m.v. Sabine Schootemeijer, Danique Schootemeijer, Eveline Dollee,
Valentina Veneruso, Fiorella Veneruso, Jessie Verburg

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
+31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl | [@mulierinstituut](https://www.instagram.com/mulierinstituut)*

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1. Inleiding	9
1.1 Onderzoeksvragen	10
1.2 Methoden	11
1.3 Leeswijzer	11
2. Special Olympics 2016: evenement en beleving	13
2.1 Totaalbeeld SONS 2016	13
2.2 Beleving deelnemers	15
2.3 Samenvatting	20
3. Sport- en beweegstimulering bij zorginstellingen	21
3.1 Ervaren belemmeringen sport- en beweegstimulering	21
3.2 Stimulerende factoren	22
3.3 Sport- en beweegdeelname mensen met een verstandelijke beperking	24
3.4 Invloed Special Olympics Nationale Spelen 2016	26
3.5 Samenvatting	28
4. Sportverenigingen in beeld	31
4.1 Ervaren huidige aangepast sportaanbod	31
4.2 Bekendheid met de Nationale Spelen 2016	33
4.3 Ervaren met de Nationale Spelen 2016	33
4.4 Impact Nationale Spelen op beeldvorming	34
4.5 Impact Nationale Spelen op ontwikkeling aanbod	35
4.6 Visie gemeenten op de impact van het evenement	40
4.7 Samenvatting	42
5. Conclusies en aanbevelingen	43
5.1 Conclusies	43
5.2 Aanbevelingen	46
Literatuur	49
Bijlagen	51
Bijlage 1 Toelichting onderzoeksopzet	51
Bijlage 2 Aangepast sportaanbod in de regio Nijmegen	56

Bron: Nationale Spelen Nijmegen 2016 <http://specialolympics2016.nl>

Samenvatting

In 2016 namen Nijmegen, Wijchen en Groesbeek tezamen de organisatie van de Special Olympics Nationale Spelen (SONS) 2016, een groot sportevenement voor mensen met een verstandelijke beperking, op zich. De organisatie stelde zich ten doel om in 2016 een succesvol sportevenement te organiseren voor 2.500 sporters, 1.000 begeleiders, 1.500 vrijwilligers en duizenden supporters. Tevens wilde Stichting SONS een bijdrage leveren aan de stimulering van de sport- en beweegdeelname van mensen met een verstandelijke beperking door de bewustwording te vergroten en de samenwerking op te zoeken met relevante partijen.

Het Mulier Instituut heeft, in samenwerking met HAN sport en bewegen, onderzocht wat volgens betrokkenen de betekenis van de Nationale Spelen 2016 kan zijn voor de ontwikkeling van de vraag naar en het aanbod van sport voor mensen met een verstandelijke beperking in regio Nijmegen. Hiervoor zijn drie deelonderzoeken uitgevoerd:

1. Belevingsonderzoek: tijdens het evenement zijn korte interviews afgenomen bij deelnemers, hun ouders/verzorgers/naasten, vrijwilligers, trainers en coaches van de organiserende sportverenigingen;
2. Onderzoek zorginstellingen: voorafgaand aan de spelen zijn interviews afgenomen met vertegenwoordigers van drie zorginstellingen in de regio Nijmegen;
3. Onderzoek sportaanbieders en beleidsmedewerkers: voorafgaand aan de spelen zijn interviews afgenomen met vertegenwoordigers van sportverenigingen en beleidsmedewerkers (met sport in de portefeuille) in de regio Nijmegen.

Uit het belevingsonderzoek kwam naar voren dat de Nationale Spelen 2016 een succes zijn geworden. In één woord werd het evenement veelal als 'geweldig' omschreven. Het merendeel van de ondervraagde deelnemers (89%), begeleiders/familie/coaches (90%), vrijwilligers (72%) en trainers (85%) zou de volgende keer weer de spelen bezoeken of meedoen. Met name de sfeer (95%), sportaccommodaties (94%) en bereikbaarheid (89%) werden als (heel) positief beoordeeld. Dat gold wat minder voor Heumensoord, de slaapplek van de sporters. Een op de vier respondenten beoordeelde deze als (heel) positief. De Spelen waren succesvol, maar vooral voor en in de beleving van de deelnemers en hun familieleden, coaches en begeleiders en vrijwilligers. Bezoekers van buitenaf, mensen die geen betrokkenheid hebben met de doelgroep of met een van de organiserende verenigingen, werden echter gemist. Om hen in de toekomst ook bij de Spelen te betrekken zijn meer inspanningen vereist.

In totaal 3.232 mensen zich hebben aangemeld voor de Nationale Spelen 2016, waarvan:

- 2.397 sporters (1.950 sporters in 2014)
- 247 hoofdcoaches, 588 reguliere coaches (630 coaches in 2014)

De meeste sporters en coaches die aan de Nationale Spelen 2016 deelnamen zijn afkomstig uit de provincies Noord-Holland (18,5%) en Gelderland (16%).

De vertegenwoordigers van de zorginstellingen gaven weliswaar aan bekend te zijn met de Nationale Spelen 2016, maar twijfelen of de Nationale Spelen 2016 een sterke stimulerende rol kunnen spelen bij de sport- en beweegdeelname van de cliënten met een verstandelijke beperking in hun instelling. Zij verwachten enerzijds niet dat er meer cliënten met een verstandelijke beperking zijn gaan (of zullen gaan) sporten en anderzijds dat degenen die al sporten niet nog meer (zijn of zullen) gaan sporten. Dit heeft volgens de instellingen met verschillende zaken te maken:

- de Nationale Spelen richten zich op de cliënten die al sporten (minimaal zes maanden lid zijn van een sportvereniging), waardoor de groep niet-sporters achterblijft;
- een van de belemmeringen om (meer) te gaan sporten is dat cliënten met een licht verstandelijke beperking niet bij een team met sporters met een verstandelijke beperking willen horen, maar liever

willen sporten bij een regulier team, wat niet altijd mogelijk is. Deze cliënten worden dan ook minder snel lid van een vereniging, waardoor ze niet aan het evenement mee kunnen doen. Volgens de geïnterviewde vertegenwoordigers van de zorginstellingen gaat een eventuele stimulerende werking van de Nationale Spelen voor deze specifieke groep dan ook niet op.

De Nationale Spelen lijken wel een duidelijke rol te kunnen spelen bij de ontwikkeling van sportaanbod voor deze doelgroep. Het evenement kan, volgens de vertegenwoordigers van sportverenigingen, zowel een rol spelen bij het creëren van nieuw aanbod als bij het uitbreiden en versterken van bestaand aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking. De sportverenigingen geven daarvoor de volgende argumenten:

- sportverenigingen die momenteel nog geen aanbod hebben, zullen door het evenement geïnteresseerd raken en meer belangstelling en animo hebben om sportaanbod voor mensen met een verstandelijke handicap te creëren;
- veel media-aandacht zal tot meer vraag onder (toekomstige) sporters kunnen leiden;
- zowel de organiserende sportverenigingen als de verenigingen die aan het evenement meedoen kunnen laten zien dat er mogelijkheden binnen hun verenigingen zijn en kunnen zichzelf daardoor profileren;
- de kwaliteit van het bestaand aanbod zal verbeteren door het evenement. De sportverenigingen kunnen van elkaar leren op het evenement, waar iedereen samenkomt;
- als verenigingen in staat zijn vrijwilligers die tijdens het evenement actief zijn vast te houden, zal er meer kader voor het aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking beschikbaar zijn.

De beleidsmedewerkers verwachten dat de Nationale Spelen het sport-en bewegingsaanbod in de regio zal versterken en dat er nieuw aanbod gecreëerd zal worden. De Nationale Spelen kunnen op deze wijze als vliegwiel dienen om sportdeelname onder de doelgroep te vergroten.

Het onderzoek laat zien dat de Special Olympics Nationale Spelen 2016 in de beleving van diverse betrokkenen een succes zijn en dat het evenement op zichzelf staat. Als met de Spelen echter ook een maatschappelijke doelstelling wordt nagestreefd, dan zal daar actief op moeten worden ingezet. Er zal budget voor moeten worden geserveerd, naast de investeringen voor de toernooiorganisatie. Kansen om de Spelen maatschappelijk te benutten zijn er namelijk voldoende volgens de diverse betrokkenen.

Special Olympics Nationale Spelen kan een rol spelen bij het stimuleren van de sportdeelname van mensen met een beperking en de ontwikkeling van sportaanbod voor deze doelgroep. Op basis van het onderzoek kunnen enkele bevorderende factoren worden genoemd:

- het vergroten van de naamsbekendheid van de Nationale Spelen in de samenleving;
- het trekken van belangstelling voor het evenement van burgers die niet direct bij de doelgroep betrokken zijn;
- het actief informeren van instellingen voor mensen met een verstandelijke beperking over de Spelen;
- de communicatie met de instellingen te verbeteren om sporten in georganiseerd verband (bijvoorbeeld bij een sportvereniging) te stimuleren;
- het betrekken van zowel sportaanbieders met als zonder ervaring met sport voor mensen met een beperking bij de Nationale Spelen;
- het creëren van mogelijkheden tot kennisdeling voor organiserende en niet organiserende sportverenigingen;
- het bouwen van of aansluiten bij een bestaand netwerk van organisaties die kunnen worden ingezet bij de ondersteuning van het ontwikkelen van sportaanbod voor de doelgroep in de regio.

1. Inleiding

Special Olympics is de grootste sportorganisatie voor mensen met een verstandelijke beperking wereldwijd. In Nederland worden de activiteiten gecoördineerd door Special Olympics Nederland. Sinds 1998 worden eens in de twee jaar de Nationale Spelen georganiseerd. De eerste Nationale Spelen vonden in Arnhem plaats en in 2014 nam Friesland de taak op zich om het evenement te organiseren. Van 1 tot en met 3 juli 2016 vond de editie van de Special Olympics Nationale Spelen in de regio Nijmegen plaats, met als speelgemeenten Nijmegen, Wijchen en Groesbeek. De Spelen staan open voor alle mensen met een verstandelijke beperking die ouder zijn dan acht jaar en die minimaal zes maanden in de betreffende tak van sport hebben getraind. De Nationale Spelen worden voor minimaal twaalf en maximaal twintig takken van sport georganiseerd. De filosofie achter Special Olympics is dat iedereen met een verstandelijke beperking op zijn of haar eigen niveau moet kunnen sporten. Plezier staat voorop.

Uniek aan de Nationale Spelen van 2016 was de mogelijkheid om aan te sluiten bij de Nijmeegse Vierdaagse. Er werd een Wandel3daagse georganiseerd die voor iedereen toegankelijk was. Deze startte op 1 juli 2016, de dag van de openingsceremonie van Special Olympics Nationale Spelen.

De Stichting Special Olympics Nationale Spelen (SONS) was verantwoordelijk voor de organisatie van de editie van 2016. SONS stelde zich ten doel om in 2016 een succesvol sportevenement te organiseren voor 2.500 sporters, 1.000 begeleiders, 1.500 vrijwilligers en duizenden supporters.

De doelstellingen van SONS sluiten aan bij de wereldwijde filosofie van Special Olympics, samengevat in de slogan '*Changing Lives, Changing Attitudes*'. Naast de organisatie van een feestelijk evenement, wilde SONS in de regio Nijmegen ook een basis leggen voor de sport voor mensen met een verstandelijke beperking. Daarvoor is aansluiting gezocht bij de formule van Uniek Sporten¹ en is samenwerking gezocht met sportverenigingen, zorgaanbieders en andere partners uit de regio. SONS beoogde daarnaast het belang van een gezonde leefstijl voor de doelgroep op de kaart te zetten. Om daaraan bij te dragen, is aansluiting gezocht bij 'Alles is Gezondheid', het Nationaal Programma Preventie. Tijdens een speciaal belegd symposium ondertekenden 35 vertegenwoordigers van organisaties uit de sectoren sport, zorg, onderwijs en overheid een *pledge* (belofte) om zich in te zetten voor de bevordering van een gezonde leefstijl voor de doelgroep.

SONS en Stichting Trias² (partner van SONS) hebben het Mulier Instituut en HAN Sport en Bewegen gevraagd om onderzoek te doen naar de maatschappelijke betekenis van de Nationale Spelen 2016 en daarbij vooral in te zoomen op de vraag of en hoe de Nationale Spelen een rol kunnen spelen bij het leggen van een fundament voor sport voor verstandelijk gehandicapten in de regio Nijmegen. In deze rapportage zijn de resultaten van dat onderzoek samengebracht. Het onderzoek is mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van Stichting Trias. Het Mulier Instituut en Han Sport en Bewegen hebben het onderzoek samen opgezet en met studentonderzoekers van de Radboud Universiteit en HAN Sport en Bewegen uitgevoerd.

¹ Uniek Sporten wil mensen met een beperking in staat stellen makkelijker te participeren in sport. De aanpak omvat een website waar vraag en aanbod samenkomt, een ondersteuningspakket voor sportaanbieders, bestaande uit onder andere informatie en trainingen, en de inzet van een speciale sportconsulent Uniek Sporten. Uniek Sporten is in 2015 in Nijmegen gestart en beoogt een regionale samenwerking met meer gemeenten.

² Trias ondersteunt mensen met een verstandelijke beperking (moeilijk lerenden) ouder dan 18 jaar. Bij Trias kunnen mensen elkaar ontmoeten, ondersteuning krijgen bij het zoeken naar werk en speciale cursussen volgen.

1.1 Onderzoeksvragen

Met het onderzoek is beoogd antwoord te geven op de volgende centrale vraag:

Wat is volgens betrokkenen de betekenis van de Special Olympics Nationale Spelen 2016 voor de ontwikkeling van de vraag naar en het aanbod van sport voor mensen met een verstandelijke beperking in de regio Nijmegen (speelgemeenten Nijmegen, Groesbeek en Wijchen)?

Toelichting begrippen:

- Regio Nijmegen: hiermee worden de speelgemeenten Nijmegen, Groesbeek en Wijchen bedoeld.
- Ontwikkeling vraag naar sport: hiermee bedoelen we het stimuleren van de sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking en de vraag in hoeverre de Nationale Spelen daarin een rol kunnen spelen. De vragen zijn voorgelegd aan zorginstellingen voor verstandelijk gehandicapten.
- Ontwikkeling aanbod van sport: dit gaat over de mate waarin sportaanbieders in de regio Nijmegen (nieuw) sportaanbod voor de doelgroep (in ontwikkeling) hebben en in hoeverre de Nationale Spelen daarin een rol kunnen spelen. De vragen zijn voorgelegd aan vertegenwoordigers van sportverenigingen en aan beleidsmakers sport van de speelgemeenten.

Van de centrale vraag zijn de volgende deelvragen afgeleid, verdeeld in drie blokken:

Beleving:

1. Hoe ervaren/beleven deelnemers met een verstandelijke beperking en hun ouders/verzorgers/naasten hun deelname aan de Nationale Spelen 2016?
2. Hoe ervaren/beleven vrijwilligers die zich inzetten voor het evenement hun betrokkenheid bij de Nationale Spelen 2016?

Ontwikkeling vraag

3. Welke aandacht schenken zorginstellingen voor mensen met een verstandelijke beperking aan de sport- en beweegstimulering van hun cliënten en wat belemmert dan wel stimuleert hen daarin?
4. Welke rol kunnen de Nationale Spelen 2016 volgens (zorg)instellingen voor mensen met een verstandelijke beperking hebben bij het stimuleren van de vraag en toeleiding naar sport voor mensen met een verstandelijke beperking?

Ontwikkeling aanbod

5. In hoeverre hebben sportaanbieders in de regio Nijmegen sport- en beweegaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking (in ontwikkeling)?
6. Hoe en in welke mate zijn sportaanbieders in de regio Nijmegen betrokken bij de Nationale Spelen 2016 en hoe ervaren/beleven zij hun betrokkenheid?
7. Welke rol kunnen de Nationale Spelen 2016 hebben bij de ontwikkeling van (nieuw of versterkt) sport- en beweegaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking volgens sportaanbieders (met en zonder betrokkenheid bij de Spelen) en beleidsmakers in de regio Nijmegen?

Het onderzoek heeft een meerledig doel:

- De resultaten van het onderzoek bieden input voor het eindevaluatierapport, dat SONS voor Stichting Special Olympics Nederland na afloop van de Spelen zal opstellen.
- De resultaten kunnen door organisatoren van toekomstige edities van de Nationale Spelen gebruikt worden om (beter) in te spelen op de mogelijkheden om de maatschappelijke betekenis van het evenement te vergroten.

- Het onderzoek biedt input voor de ontwikkeling van een model of methodiek waarmee toekomstige organisatoren de maatschappelijke impact van hun sportevenement voor mensen met een beperking kunnen meten.
- Voor Stichting Trias bieden de resultaten input om de aansluiting tussen de vraag naar en betrokkenheid bij sport en bewegen van de eigen cliënten met het sportaanbod te verbeteren.

1.2 Methoden

Het onderzoek heeft plaatsgevonden voor én tijdens de Nationale Spelen 2016. Dit betekent dat in deze rapportage vooral ervaringen naar boven komen van verschillende betrokkenen met de huidige Nationale Spelen en dat betrokkenen verwachtingen uitspreken over de kansen die zij zien om via de Nationale Spelen (en toekomstige edities) maatschappelijke effecten te realiseren. In deze rapportage kunnen we geen uitspraken doen over daadwerkelijke effecten van de Nationale Spelen 2016, bijvoorbeeld in welke mate de huidige editie heeft bijgedragen aan een hogere sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking in de regio of uitbreiding van het sportaanbod voor deze doelgroep. Voor het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van deskresearch en van zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek.

Afgeleid van de hierboven opgesomde deelvragen zijn drie deelonderzoeken uitgevoerd.

1. Belevingsonderzoek deelnemers en betrokkenen (deelvraag 1 en 2).

Tijdens de speeldagen van Special Olympics op 2 en 3 juli zijn in totaal 370 korte interviews afgenomen met deelnemers, hun ouders/verzorgers/naasten, met vrijwilligers en met trainers en coaches van de organiserende sportverenigingen. Ook vrijwilligers met een beperking werden op de Nationale Spelen 2016 ingezet. Vooraf aan dit onderzoek was ten doel gesteld om ook met deze groep interviews af te nemen. Tijdens het evenement waren er echter te weinig respondenten uit deze groep aanwezig om betekenisvolle uitspraken te kunnen doen.

2. Bevraging zorginstellingen (deelvraag 3 en 4).

Bij drie zorginstellingen in de regio Nijmegen zijn twaalf interviews afgenomen met vertegenwoordigers (persoonlijk begeleiders, dienstverlenende coördinatoren en bewegingsagogen).

3. Bevraging sportverenigingen en beleidsmedewerkers (deelvraag 5, 6, 7).

Op twee momenten voorafgaande aan de Nationale Spelen zijn interviews afgenomen met sportverenigingen met en zonder aanbod voor de doelgroep en met en zonder betrokkenheid bij de Nationale Spelen. Zowel najaar 2015 als voorjaar 2016 zijn met twaalf sportverenigingen interviews afgenomen. De resultaten van de eerste ronde zijn uitvoerig beschreven in de afstudeerscriptie van Schep (2015) en zijn in deze rapportage waar relevant verwerkt tussen de resultaten van de interviewronde van 2016. Aanvullend is een beknopte online vragenlijst uitgezet bij sportverenigingen in de regio Nijmegen die geen aanbod hebben voor mensen met een verstandelijke beperking. Tot slot zijn interviews afgenomen met de beleidsmedewerkers sport van de drie speelgemeenten en is een beknopte online enquête uitgezet onder sportaanbieders in de regio Nijmegen zonder aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking.

Een uitgebreide toelichting van de opzet van de drie deelonderzoeken is opgenomen in bijlage 1.

1.3 Leeswijzer

Allereerst worden in hoofdstuk 2 de resultaten van het belevingsonderzoek onder deelnemers en betrokkenen besproken. Deze worden voorafgegaan door een aantal algemene kengetallen over de Nationale Spelen 2016. In hoofdstuk 3 bespreken we de resultaten van de gesprekken met de zorginstellingen. De resultaten van het onderzoek onder sportaanbieders en beleidsmedewerkers zijn beschreven in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 zijn de belangrijkste conclusies opgenomen en zijn aanbevelingen geformuleerd.

Nationale Spelen Nijmegen 2016 <http://specialolympics2016.nl>

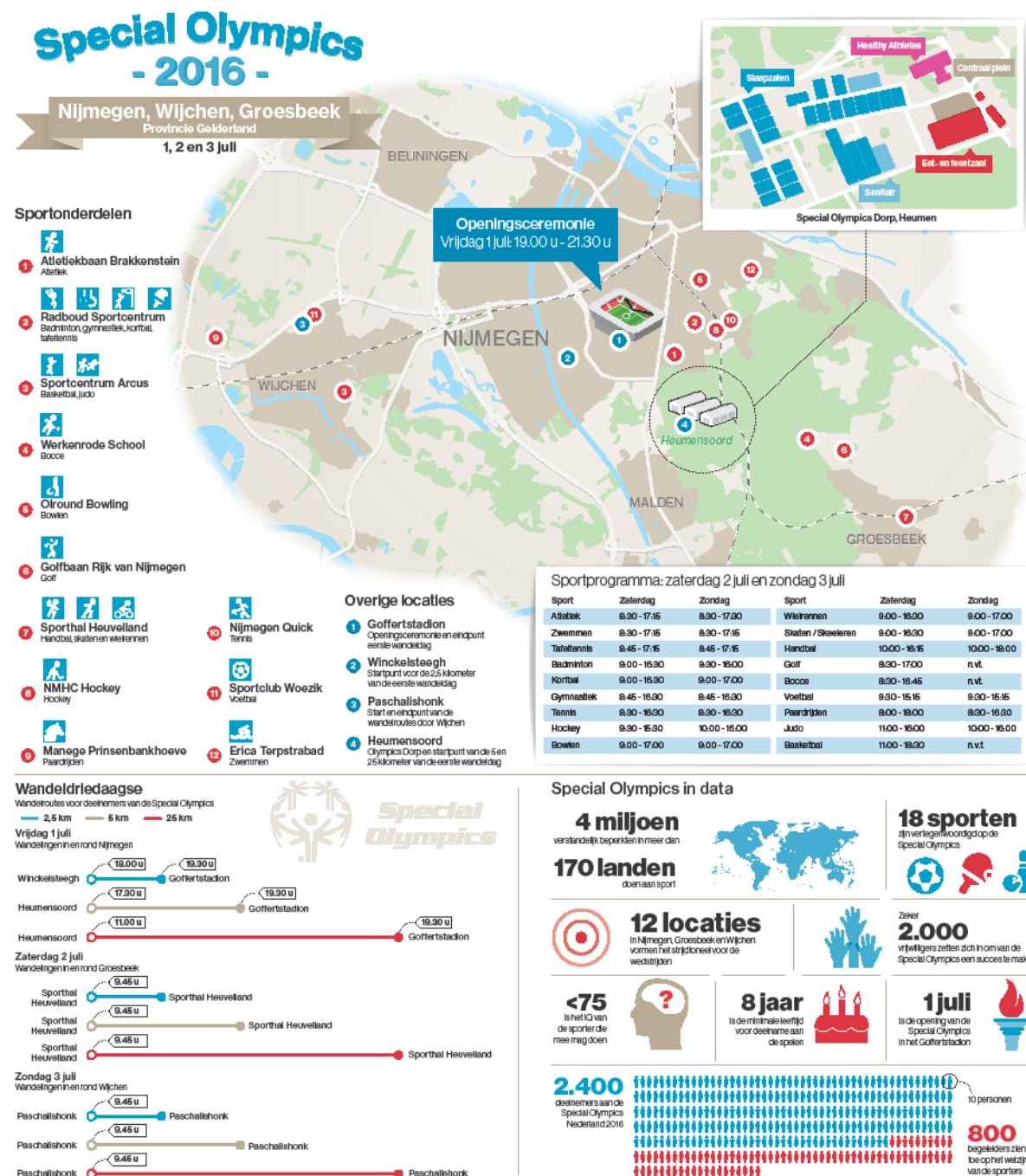
2. Special Olympics 2016: evenement en beleving

In dit hoofdstuk wordt een totaalbeeld gegeven van de Nationale Spelen en wordt besproken hoe deelnemers, familie/verzorgers, coaches en vrijwilligers de Nationale Spelen 2016 hebben beleefd.

2.1 Totaalbeeld SONS 2016

De Nationale Spelen 2016 vonden plaats van 1 t/m 3 juli. Er zijn wedstrijden georganiseerd in achttien takken van sport op twaalf verschillende locaties in drie speelgemeenten (figuur 2.1).

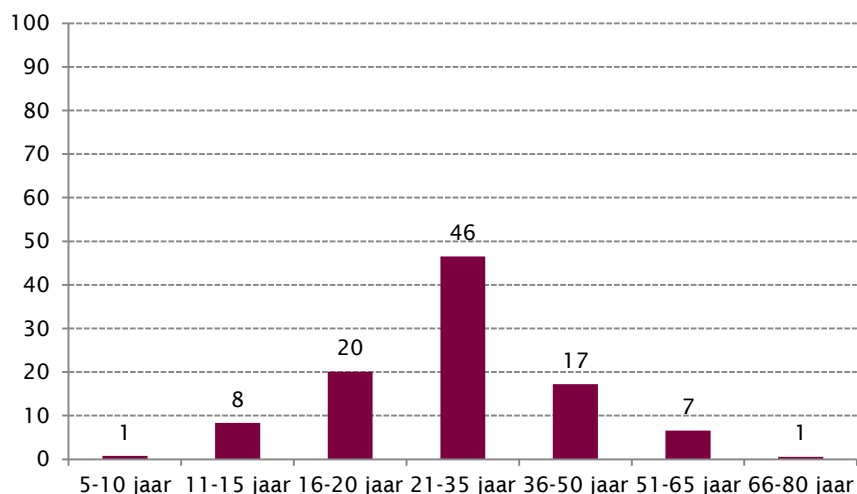
Figuur 2.1 Overzicht Special Olympics

Bron: www.specialolympics2016.nl

Uit registratiegegevens die Stichting SONS 2016 heeft aangereikt komt naar voren dat in totaal 3.232 mensen zich voor de Special Olympics Nationale Spelen 2016 hadden aangemeld. De sporters met een verstandelijke beperking vormden hierbij de grootste groep met 2.397 aanmeldingen. Dat aantal valt iets lager uit dan het vooraf beoogde aantal van 2.500 sporters, maar hoger dan het aantal sporters dat tijdens editie van 2014 is behaald (1.950, Wallendal & Wallendal, 2014). De sporters werden bijgestaan door 247 hoofdcoaches en 588 reguliere coaches. In 2014 waren 630 coaches betrokken (Wallendal & Wallendal, 2014). Bijna twee derde van de sporters met een verstandelijke beperking was man, een derde vrouw. De meeste sporters waren tussen de 21 en 35 jaar oud, de gemiddelde leeftijd betrof 29 jaar (zie figuur 2.2).

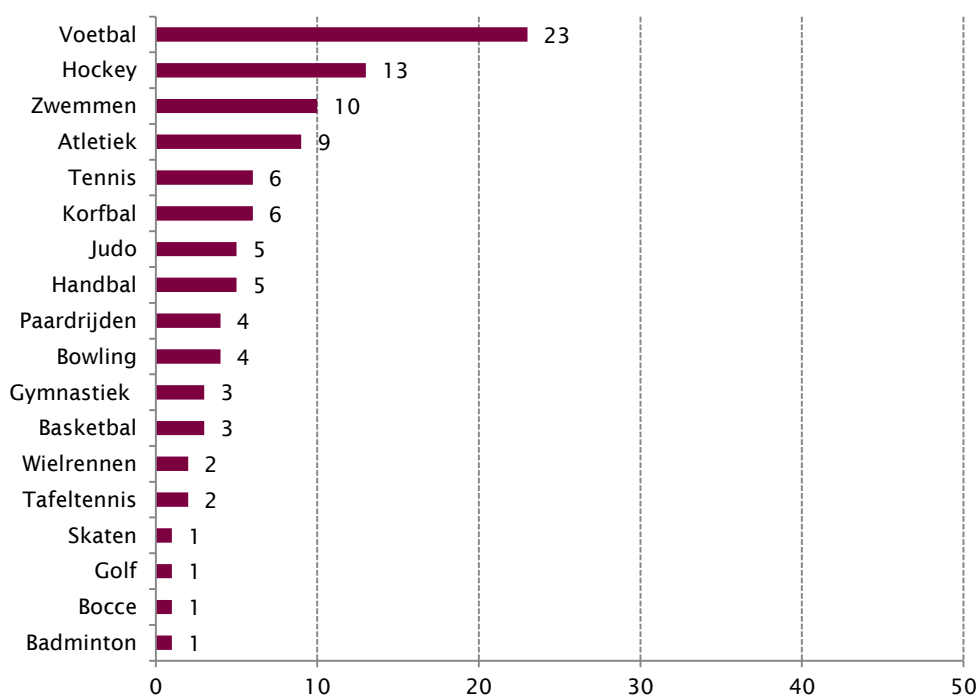
Figuur 2.2 Leeftijd deelnemende sporters, SONS 2016 (n=2.397, in procenten)

Bron: Registratiegegevens SONS 2016, bewerking Mulier Instituut

Voetbal bleek veruit de populairste sport op SONS 2016 te zijn: 23 procent van de sporters met een verstandelijke beperking nam tijdens de Nationale Spelen deel aan deze tak van sport. Hockey en zwemmen kwamen op de tweede en derde plaats (zie figuur 2.3).

Figuur 2.3 Tak van sport deelnemende sporters, SONS 2016 (n=2.397, in procenten)

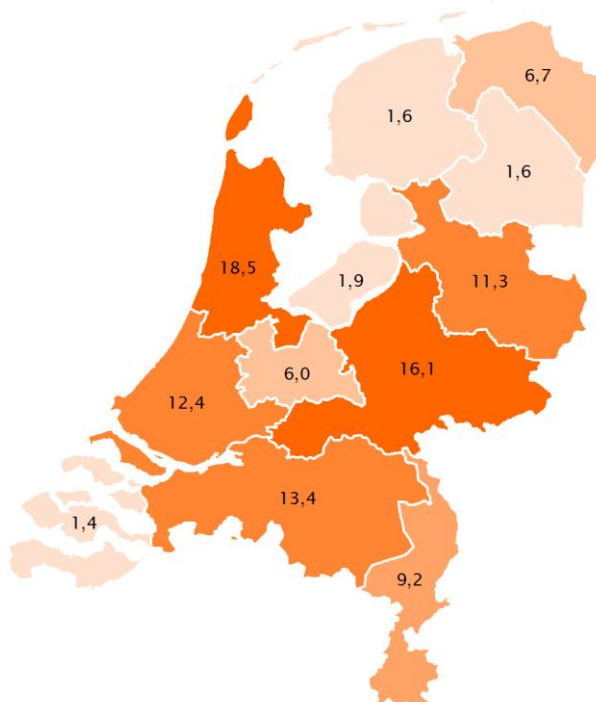
Bron: Registratiegegevens SONS 2016, bewerking Mulier Instituut

Op kaart 2.1 is weergegeven waar de sportverenigingen, sporters met een verstandelijke beperking en coaches die aan de Nationale Spelen deelnamen, zijn gevestigd. Van alle deelnemende sporters en coaches aan SONS 2016 komt relatief het grootste deel uit de provincie Noord-Holland (18,5 procent, zie kaart 2.2). Gelderland staat op de tweede plaats met 16 procent van alle deelnemers.

Kaart 2.1 Locaties deelnemende sportverenigingen SONS 2016 naar provincie

Kaart 2.2 Percentage deelnemers SONS 2016 (sporters en hun coaches) naar provincie

Bron: Registratiegegevens SONS 2016, bewerking Mulier Instituut

Naar opgave van de Stichting SONS 2016 was een grote groep vrijwilligers bij de organisatie van de Spelen betrokken. In het eerste weekend van juli waren ongeveer 1.850 vrijwilligers actief. Daarvan waren ongeveer 1.600 bij de sportlocaties betrokken en waren de overige vrijwilligers aan het werk bij Heumensoord (Olympisch dorp) of bij de openingsceremonie (zie figuur 2.1).

2.2 Beleving deelnemers

Tijdens de Nationale Spelen op 2 en 3 juli zijn korte vraaggesprekken gehouden met deelnemers aan de Nationale Spelen, hun ouders/verzorgers/naasten, met vrijwilligers en met trainers en coaches van de organiserende sportverenigingen. Bij deze vraaggesprekken zijn vooral de ervaringen en beleving van de Nationale Spelen vastgelegd. In totaal zijn 370 vragenlijsten afgenomen bij twaalf verschillende taken van sport, op zes verschillende locaties. Van de respondenten was 32 procent een deelnemer met een verstandelijke beperking, 26 procent was een vrijwilliger, 24 procent een begeleider, familielid/verzorgder of coach en 9 procent betrof een vrijwilliger vanuit de organiserende tak van sport. In bijlage 1 is meer informatie over de opzet van dit belevingsonderzoek te vinden, inclusief een beschrijving van de kenmerken van de respondenten. Hieronder bespreken we de belangrijkste resultaten uit de korte vraaggesprekken.

Motieven aanwezigheid

Bijna een kwart (23 procent) van alle respondenten gaf aan op de Nationale Spelen aanwezig te zijn omdat een vriend, familielid en/of collega meedeed. Zeven procent was voornamelijk voor de sfeer gekomen. Deelnemers zijn voornamelijk gekomen om te sporten of omdat zij het gezellig en leuk vonden. Veel vrijwilligers waren met de sportvereniging aanwezig omdat zij waren gevraagd door het bestuur. Elf procent van alle aanwezigen gaf aan het initiatief van SONS 2016 te willen steunen of iets voor de doelgroep te willen doen.

“Ik vind het belangrijk dat goede initiatieven als Special Olympics worden gesteund.” - Vrijwilliger

Voorbereiding

Respondenten van de organiserende sportverenigingen zijn druk geweest met de voorbereidingen van de Nationale Spelen. Het organiseren van het toernooi in hun tak van sport werd als een grote klus beschouwd.

“Ik heb wel 100 á 200 uur aan de organisatie besteed.” - Respondent van organiserende vereniging

De meeste sporters hebben zich niet speciaal voor het evenement voorbereid. Wel komt naar voren dat trainingen op het evenement zijn aangepast. Enkele vrijwilligers hebben ter voorbereiding informatiebijeenkomsten bezocht. Voor de vrijwilligers met beperking (zeven respondenten) waren informatiebijeenkomsten georganiseerd. Deze bijeenkomsten zijn georganiseerd vanuit de stichting MEE. De thema's die hier aan bod kwamen waren gastvrijheid en hoe te handelen bij nood. Stichting SONS 2016 speelde volgens de geïnterviewden in deze bijeenkomsten geen rol.

Media, belangstelling en beeldvorming

Net zoals de vertegenwoordigers van sportverenigingen in hoofdstuk 3 van mening waren, vonden ook de respondenten van het belevingsonderzoek dat de Nationale Spelen meer in de belangstelling hadden mogen staan.

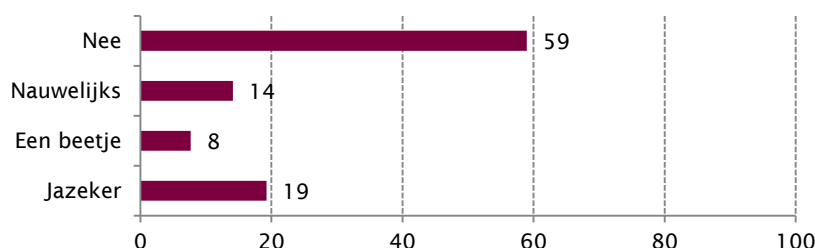
“De Special Olympics is een ondergeschoven kindje.” - Vrijwilliger

Het viel de onderzoekers op dat in Wijchen, in vergelijking met de andere speelgemeenten, veel toeschouwers op het evenement waren afgekomen. De dorpsgenoten gaven aan dat zij het belangrijk vonden dat er iets voor deze doelgroep werd georganiseerd en dat zij daarom graag hun interesse toonden. Over het algemeen constateerden de onderzoekers echter een geringe aanwezigheid van toeschouwers die niet op een of andere wijze bij de deelnemers of het evenement zelf betrokken waren. Uit de interviews met vertegenwoordigers van sportverenigingen kwam naar voren dat de beeldvorming van de gemiddelde Nederlander ten aanzien van sporters met een verstandelijke beperking positief kan veranderen wanneer de mensen die geen ervaring of affiniteit met de doelgroep hebben op het evenement afkomen (zie hoofdstuk 4).

Ruim een derde van de ondervraagde vrijwilligers gaf aan geen ervaring te hebben met de doelgroep mensen met een verstandelijke beperking. Daaruit valt op te maken dat de betrokkenheid van ‘buitenstaanders’ bij het evenement niet groot is. Bijna drie kwart van de ondervraagde vrijwilligers gaf aan dat hun beeldvorming over deze doelgroep niet of nauwelijks is veranderd door de Nationale Spelen (zie figuur 2.4). Hun beeld was bij voorbaat al positief. Bij ruim een kwart van de vrijwilligers is hun beeld wel veranderd. Daarbij werd voornamelijk aangegeven dat men onder de indruk was van de sportprestaties van de deelnemers. Dit komt overeen met de verwachtingen van de vertegenwoordigers van sportverenigingen in hoofdstuk 4.

“De deelnemers zijn tot veel meer in staat dan ik verwachtte.” - Vrijwilliger

Figuur 2.4 Verandering beeldvorming door evenement bij vrijwilligers (in procenten, N=98)

Bron: Belevingsonderzoek SONS 2016, Mulier Instituut

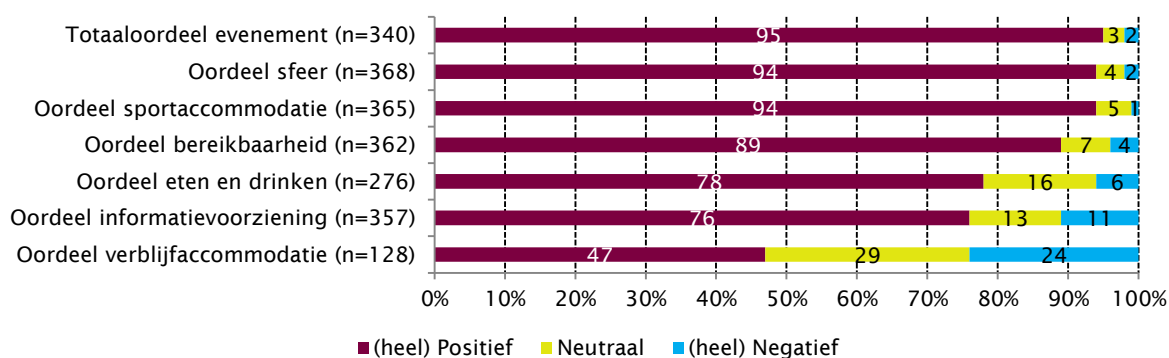
Waardering evenement

Het merendeel van de mensen dat tijdens de Nationale Spelen is bevraagd oordeelde positief over het evenement, zie figuur 2.5. De sfeer, sportaccommodaties en bereikbaarheid van de sportlocaties werden door veel respondenten positief ervaren. Volgens de bezoekers was er veel parkeergelegenheid aanwezig en deelnemers vonden dat het vervoer met bussen goed was geregeld. Wel kon de wegbewijzing volgens de vrijwilligers duidelijker zijn.

Ook het eten en drinken en de informatievoorziening werd positief beoordeeld. Een kanttekening bij de informatievoorziening was dat sommige deelnemers vonden dat de informatie pas laat beschikbaar was.

Over de verblijfsaccommodatie zijn de meningen meer verdeeld. Eén op de vier respondenten gaf aan ontevreden te zijn over het Olympisch dorp Heumensoord. De bedden werden als hard beoordeeld en respondenten vonden het erg koud en lawaaiig. Deze negatievere beoordelingen kwamen voornamelijk van de vrijwilligers en coaches, de deelnemers waren redelijk positief. Daarnaast konden niet alle geënquêteerden antwoord geven omdat niet iedereen op Heumensoord heeft overnacht.

Figuur 2.5 Oordeel over verschillende aspecten van het evenement (in procenten)

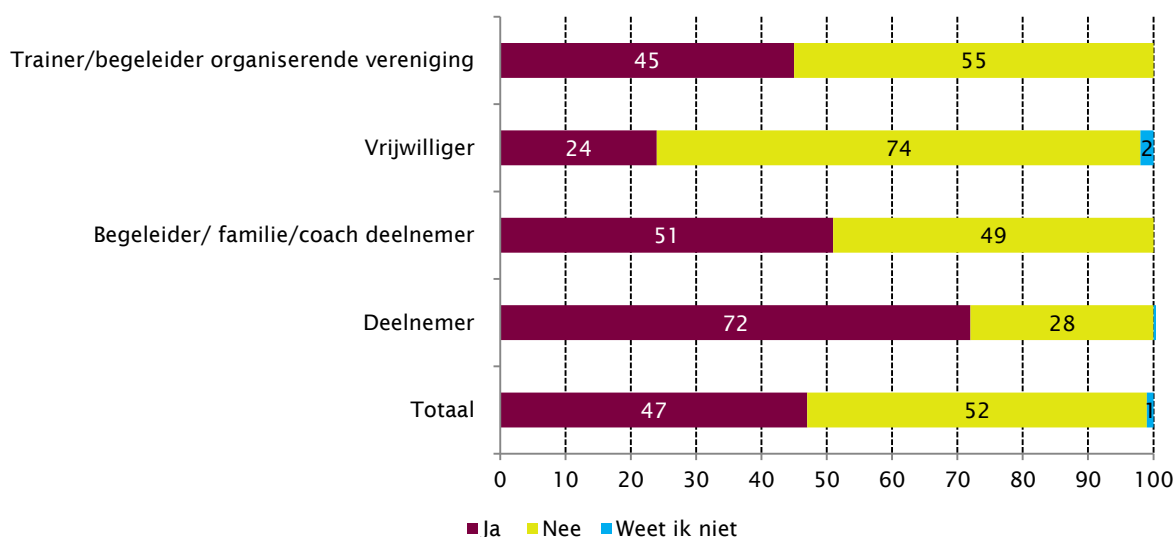
Bron: Belevingsonderzoek SONS 2016, Mulier Instituut

De Nationale Spelen voor herhaling vatbaar

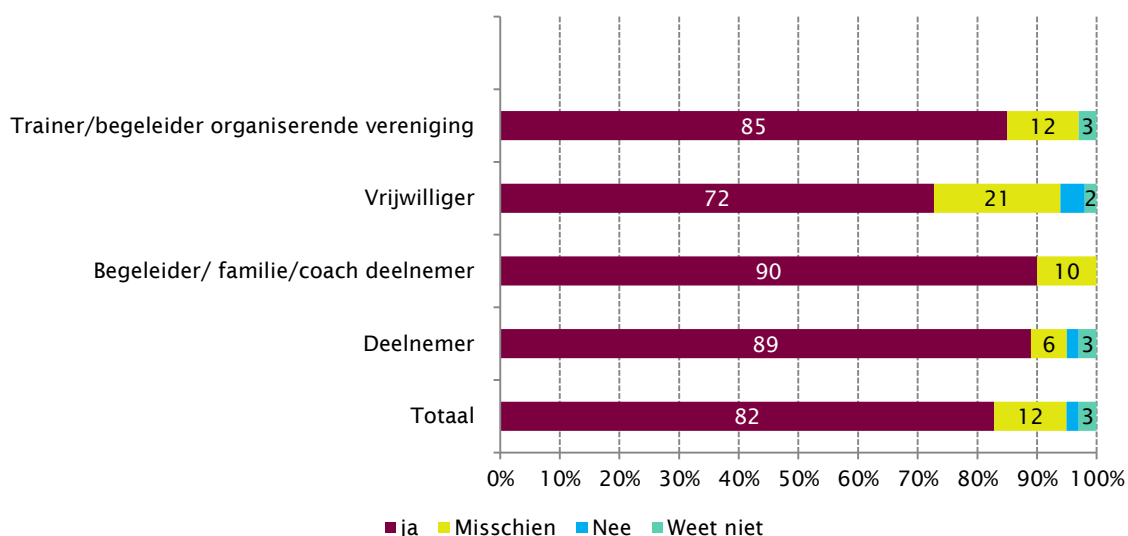
Drie kwart van de geïnterviewde deelnemers en de helft van hun begeleiders bleek al vaker aan de Nationale Spelen van Special Olympics te hebben meegedaan of aanwezig geweest (figuur 2.6). Voor beide groepen geldt dat ca. negentig procent de volgende keer weer zou meedoen, zie figuur 2.7. Van de trainers/begeleiders van de organiserende sportverenigingen is ongeveer de helft al eerder bij het evenement geweest en zou 85 procent de volgende keer weer gaan.

Bij de vrijwilligers zien we een andere verhouding. Drie kwart van de vrijwilligers was voor het eerst bij de Nationale Spelen aanwezig. Het evenement lijkt hen goed bevallen te zijn: ruim zeventig procent zou de volgende keer weer gaan. De vrijwilligers die hierover twijfelden, gaven veelal aan dat een volgende keer komen afhankelijk van de reisafstand is.

Figuur 2.6 Al eerder bij SONS aanwezig geweest, naar type respondent (in procenten, n=370)

Figuur 2.7 Volgende keer weer aanwezig bij SONS, naar type respondent (in procenten, n=370)

Verbeterpunten

Tijdens het afnemen van de enquêtes werden ook verbeterpunten genoemd. Zo gingen de lampen op het Olympisch dorp Heumensoord laat uit en waren de bussen te vol. Sommige deelnemers werden al vroeg met de bus opgehaald terwijl zij pas in de middag hoefden te sporten. In de tussentijd was er voor de deelnemers weinig vermaak.

Ook waren verschillende respondenten ontevreden over de bewegwijzering op de betreffende sportaccommodatie. Het was volgens hen voor de deelnemers zoeken waar zij heen moesten. Dit zorgde voor (nog meer) spanning en onrust. Ook het aantal begeleiders per groep was aan de krappe kant. Wanneer twee deelnemers tegelijk moesten sporten, bleef de groep alleen achter.

De Nationale Spelen in één woord

Tot slot is respondenten gevraagd het evenement in één woord te omschrijven. De woorden 'gezellig' en 'geweldig' werden het vaakst genoemd. Daarnaast werd het evenement als uniek en waardevol beschouwd. Door vrijwilligers werd meermaals gesproken over 'saamhorigheid' en 'gelijkheid'. Zie de volgende *wordclouds* per respondentgroep om te zien welke woorden het meest werden genoemd.

Begeleiders

Deelnemers

Organiserende sportverenigingen

Vrijwilligers

2.3 Samenvatting

In totaal hebben 3.232 mensen zich voor de Special Olympics Nationale Spelen 2016 aangemeld. Het grootste gedeelte van deze groep bestaat uit de sporters met een verstandelijke beperking. Van deze sporters was een derde man, de gemiddelde leeftijd was 29 jaar. De meeste sporters en coaches waren afkomstig uit Noord-Holland, gevolgd door de organiserende provincie Gelderland.

Uit het belevingsonderzoek blijkt dat de aanwezigen zich veelal niet speciaal voor het evenement hebben voorbereid. Enkele trainingen zijn voor de sporters aangepast en enkele vrijwilligers hebben ter voorbereiding een informatiebijeenkomst bezocht.

Respondenten waren van mening dat SONS 2016 meer in de belangstelling had mogen staan. De Nationale Spelen 2016 waren vooral de Spelen van de sporters, familieleden, vrijwilligers en coaches en minder van toeschouwers van buitenaf. Van de vrijwilligers die op SONS 2016 werkzaam waren, had ruim een derde geen ervaring met de doelgroep. Drie kwart van de ondervraagde vrijwilligers gaf aan dat hun beeldvorming over de doelgroep niet of nauwelijks door de Spelen is veranderd. Velen van hen hadden vooraf al een positief beeld.

Door de sporters, hun familieleden, coaches en de vrijwilligers werd het evenement veelal positief beoordeeld. Voornamelijk over de sfeer, sportaccomodaties en bereikbaarheid van de sportloacties heerste grote tevredenheid. Heumensoord, de slaapplaats van de sporters (en coaches), kreeg vaker een negatieve beoordeling.

Dat deelname of betrokkenheid bij SONS 2016 zo goed beviel, bleek wel uit het feit dat negen van de tien sporters en begeleiders aangaven graag aan de volgende editie mee te willen doen. Dit geldt ook voor de trainers en begeleiders van de organiserende sportverenigingen (85 procent) en voor een groot deel van de vrijwilligers (72 procent). Voor deze laatste groep is de voorwaarde wel dat de volgende editie van SONS in de buurt plaatsvindt.

Afsluitend vatten deelnemers, familieleden, coaches en vrijwilligers de Nationale Spelen van Special Olympics 2016 in een woord samen als 'geweldig'.

3. Sport- en beweegstimulering bij zorginstellingen

In dit hoofdstuk bespreken we welke belemmeringen en stimulansen de geïnterviewde vertegenwoordigers van drie zorginstellingen in de regio Nijmegen ervaren bij het stimuleren van de sport- en beweegdeelname van hun cliënten, in welke mate cliënten daadwerkelijk aan sport en bewegen deelnemen, en wat volgens hen het effect is van Special Olympics Nationale Spelen 2016 op de sport- en beweegdeelname (en sportstimulering) van deze doelgroep. Voor een uitgebreide verslaglegging van dit onderzoek wordt verwezen naar de afstudeerscriptie van De Wijze (2016). In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste resultaten, gebaseerd op de meningen van de twaalf respondenten, opgenomen in de tekst en aangevuld met opsommingen in kaders. Deze twaalf respondenten vormen een kleine uitsnede van het totaal aantal medewerkers van de drie onderzochte instellingen.

3.1 Ervaren belemmeringen sport- en beweegstimulering

Uit eerder onderzoek van het Mulier Instituut onder woonvoorzieningen voor verstandelijk gehandicapten (Van den Dool et al., 2012) kwam naar voren dat zorginstellingen bij het stimuleren van de sport- en beweegdeelname van hun cliënten diverse belemmerende en bevorderende factoren ervaren. Deze factoren werden ingedeeld naar beleid, personeel, motivatie, financiën en overige factoren. Vergelijkbare factoren kwamen ook naar voren bij de geïnterviewde medewerkers van de zorginstellingen bij dit onderzoek. De ervaren belemmeringen worden hieronder puntsgewijs besproken.

Personeel

De geïnterviewde vertegenwoordigers van zorginstellingen gaven ten aanzien van het thema personeel aan diverse belemmeringen te ervaren bij het stimuleren van de sportdeelname van hun cliënten. Dit is het geval als een begeleider van een cliënt het sporten en bewegen geen prioriteit geeft, maar voor zichzelf vooral een taak in de verzorging van cliënten weggelegd ziet. Ook wordt gebrek aan tijd en aan personeel op locatie ervaren. Zo werd aangegeven dat een vermindering van de bezetting op een groep cliënten voor minder tijd zorgt om te sporten en bewegen. Zie kader 3.1 voor een opsomming van overige belemmeringen ten aanzien van personeel.

Kader 3.1 Overige belemmeringen ten aanzien van personeel

- Gebrek aan kennis over de sport- en beweegmogelijkheden voor de doelgroep.
- De begeleidingsstijl als belemmerende factor.
- Ontbreken van een persoon die kundig is op het gebied van sporten en bewegen op de locaties en die structureel sport- en beweegactiviteiten kan uitvoeren.
- Begeleiders weten soms niet hoe ze sporten en bewegen moeten bespreken met de cliënt.
- Begeleiders bij reguliere sportverenigingen hebben weinig kennis over de doelgroep.

Financiën

Ook de financiën kunnen volgens vertegenwoordigers een belemmerende factor zijn om het sporten en bewegen te stimuleren. Uit de interviews kwam naar voren dat cliënten dikwijls geen geld hebben voor sport- en beweegactiviteiten of dat ze andere prioriteiten hebben. De hoogte van de uitkering hangt af van de zorgzwaarte, waardoor mensen met een lichte beperking soms minder financiële middelen hebben. Wanneer een cliënt graag individueel wil sporten of bewegen en daar begeleiding bij nodig heeft, dan moet de cliënt de begeleider tijdens de activiteit voor begeleiding betalen.

De helft van de geïnterviewde vertegenwoordigers gaven aan dat de instelling geen budget heeft om personeel en de uitvoering van sport- en beweegactiviteiten te bekostigen. Hun indruk is dat instellingen in de loop der jaren op sport- en beweegstimulering hebben bezuinigd. Zo hangt de belemmering financiën samen met de

belemmering ten aanzien van personeel. De begroting die de begeleiders hebben wordt voor de verzorging van de cliënten ingevuld. Enkele respondenten ervoeren geen belemmeringen op het gebied van financiën. Zij waren van mening dat beweegactiviteiten ook zonder extra financiële middelen kunnen worden uitgevoerd.

Overige belemmeringen

De geïnterviewde vertegenwoordigers van de drie zorginstellingen noemden naast belemmeringen ten aanzien van personeel en financiën nog andere factoren die belemmerend kunnen zijn bij het stimuleren van sporten en bewegen, zoals de motivatie van de cliënt, het vervoer (dat geld kost), de beperking van de cliënt die in de weg kan zitten (gevoelens van schaamte bij sport en bewegen) en een gebrek aan (goed onderhouden of geschikte) beweegruimtes. Ook werd aangegeven dat de stap naar het reguliere sport- en beweegaanbod voor de cliënten te groot is. Cliënten willen 'normaal sporten' en niet bij 'de gehandicapten' horen. Bij het reguliere aanbod kunnen ze echter niet meekomen. Ook zouden begeleiders bij reguliere sportverenigingen minder kennis van de doelgroep hebben. Andere belemmeringen zijn: het gebrek aan sociale vaardigheden bij cliënten, de invloed van de omgeving (ouders die er niet voor open staan of geen energie hebben om mee te gaan), ongeschikte materialen, een gebrek aan energie voor sport en bewegen bij de cliënt, te weinig sportaanbod in de omgeving en toernooien en evenementen die voor de doelgroep als te groot en massaal worden ervaren.

3.2 Stimulerende factoren

Medewerkers van zorginstellingen ervaren ook stimulerende factoren bij de sport- en beweegstimulering van hun cliënten.

Beleid

Het merendeel van de geïnterviewde vertegenwoordigers van de drie zorginstellingen gaf te kennen dat hun zorginstelling sporten en bewegen voor de doelgroep belangrijk vindt. Dit uit zich onder andere in: de lichamelijke fitheid die in het individuele plan van de cliënt wordt meegenomen, dat een beweegteam of bewegingsconsulent aanwezig is (ondanks bezuinigingen) en dat projecten op het gebied van sporten en bewegen door de zorginstelling worden ondersteund. Als voorbeeld werd het beweegproject 'uit de stoel' genoemd waarbij het was gelukt om het bewegen voor mensen met een ernstig meervoudige beperking een plek te geven. Uit de interviews blijkt verder dat de helft van de geïnterviewde vertegenwoordigers de samenwerking van de zorginstelling met sportverenigingen als stimulans ervaart waardoor het aanbod voor de cliënten groter wordt om te kunnen sporten en bewegen. Een enkeling geeft aan niet op de hoogte te zijn van het beleid van de instelling. Een ander gaf aan dat de visie van de zorginstelling is veranderd omdat tegenwoordig cliënten zelf sport- of beweegactiviteiten moeten aandragen.

Personeel

Uit de interviews blijkt dat de motivatie van de begeleiders als een stimulerende factor wordt ervaren om het sporten en bewegen te stimuleren. Begeleiders die zelf enthousiast zijn over sporten en bewegen stralen dat uit naar de cliënten, waardoor de cliënten enthousiast worden (zie kader 3.2). Het creëren van draagvlak onder de begeleiders is belangrijk en werkt stimulerend. Dit geldt ook voor voldoende personeel waardoor activiteiten makkelijker met de cliënten kunnen worden uitgevoerd.

Kader 3.2 Voorbeelden van stimulerende begeleiding door personeel

- Een stimulerende begeleidingsstijl in plaats van opleggend of dwingend.
- Het sporten en bewegen laagdrempelig voor de cliënten aanbieden.
- Klein beginnen en goed contact hebben met de woonbegeleider over hoe zij kunnen helpen.
- In het begin met de cliënt meegaan naar de sportvereniging om ervoor te zorgen dat het loopt. Dit kan gedaan worden door de begeleider met de sport- of beweegactiviteit mee te laten doen.
- Kennis over sport en bewegen bij de begeleiding bevorderen, zodat het personeel weet wat in de omgeving het aanbod is en wat de mogelijkheden voor de cliënten zijn.

Uit de interviews komt naar voren dat het betrekken van vrijwilligers als stimulans wordt gezien. Als voorbeeld wordt genoemd dat vrijwilligers het vervoersprobleem bij sommige cliënten kunnen oplossen of dat zij gekoppeld kunnen worden aan een vaste cliënt waarmee zij activiteiten kunnen ondernemen. De begeleiders kunnen bovendien leren van sportstagiaires die op vrijwillige basis worden ingezet. Verder wordt een positieve samenwerking met het netwerk van de cliënt als stimulerend voor sport- en beweeggedrag gezien.

Kader 3.3 Overige stimulansen ten aanzien van personeel

- De tijd en ruimte hebben om op het gebied van sporten en bewegen dingen uit te zoeken en voor de cliënt te organiseren.
- Als begeleider kijken wat de vraag is van de cliënt en individueel gerichte sportactiviteiten voorleggen.
- Met het team van begeleiders communiceren over wat de cliënten willen.
- Het inzetten van een sportcoach op locaties van de zorginstellingen.

Financiën

Eerder gaven de vertegenwoordigers aan dat het gebrek aan financiële middelen als belemmering bij het stimuleren van de sport- en beweegdeelname wordt gezien (zie paragraaf 3.1). Uit de interviews zijn hier ook oplossingen voor aangedragen. Zo is de mening van de respondenten dat een gebrek aan budget cliënten er niet van hoeft te weerhouden te gaan sporten. Cliënten kunnen bijvoorbeeld bij de gemeente financiële steun aanvragen. Soms geeft de zorginstelling financiële hulp om bij de locatie sport- en beweegactiviteiten aan te bieden of kunnen cliënten meedoen aan een sportevenement doordat het bestuur van een sportvereniging het sponsort. In een ander geval betaalt de zorginstelling de huur van het activiteitencentrum en soms helpen landelijke subsidies om projecten op te zetten.

Kader 3.4 Overige stimulansen ten aanzien van financiën

- Als de begroting van een locatie zelf door de begeleiders kan worden opgesteld, kan naar eigen inzicht met elkaar worden bepaald waar het geld naar toe gaat en wat belangrijk wordt gevonden.
- Het is vaak mogelijk om kleine materialen te kopen voor sport- en beweegactiviteiten op locatie.
- Er zijn ouders die hun kinderen financieel steunen om sport- en beweegactiviteiten uit te kunnen voeren. Zo worden kleine materialen gekocht om op locatie mee te spelen of wordt het inschrijfgeld voor een sportevenement of toernooi betaald.
- Cliënten hebben recht op negen dagdelen dagbesteding. Hiermee kunnen werk gerelateerde activiteiten worden uitgevoerd, maar ook activiteiten die sport- en bewegen zijn gerelateerd.
- Het stellen van doelen die gehaald moeten worden, bijvoorbeeld het aantal cliënten dat binnen het activiteitencentrum gestimuleerd is om te sporten en bewegen.
- Extra budget voor begeleiders om het sporten en bewegen te stimuleren.

Overige stimulansen

Uit de interviews komen diverse andere stimulerende factoren voor de sport- en beweegstimulering van cliënten naar voren. Zo wordt de intrinsieke motivatie van de cliënt genoemd. Cliënten die het leuk vinden om te sporten of bewegen, gaan ook graag sporten of bewegen en blijven actief. Opgemerkt wordt dat de jongere

cliënten vaak enthousiaster zijn omdat die er mee zijn groot gebracht. Ook de faciliteiten om te kunnen sporten en bewegen kunnen een stimulerende factor zijn. Dat kan zowel een sportruimte met materialen op locatie zijn als een zwembad, natuurgebied of sportschool in de buurt, zodat de cliënten makkelijker kunnen sporten of bewegen. Verder kwam naar voren dat het promoten van sportevenementen en toernooien een stimulerende factor kan zijn. Gemotiveerde naasten worden ook als een stimulerende factor ervaren. Denk aan familieleden die enthousiast zijn over deelname door de cliënt aan sport- en beweegactiviteiten of zich willen inzetten om de cliënt te vervoeren van en naar sportverenigingen.

Bron: Nationale Spelen Nijmegen 2016 <http://specialolympics2016.nl>

Kader 3.5 Overige stimulansen

- Met de cliënt meegaan naar de sport- of beweegactiviteit, omdat ze soms angstig zijn en graag een vertrouwd persoon in de buurt hebben.
- Een beloning aan de sport- of beweegactiviteit koppelen. Bijvoorbeeld de maandelijkse 'beweegtopper' en de uitreiking van een certificaat aan diegene die zich het best heeft ingezet op sport- en beweeggebied.
- Pictogrammen en foto's op flyers van sportevenementen plaatsen voor mensen met een ernstige verstandelijke beperking ter verduidelijking van de sport die kan worden beoefend.
- Beweegtassen met sport- en spelmateriaal uitlenen aan cliënten, zodat ze zelf een activiteit kunnen uitvoeren wanneer ze dat willen.
- Uitlenen aan cliënten van de gratis groepspas van de begeleiders voor de sportschool, zodat geld geen probleem hoeft te zijn om te bewegen.
- Pasje voor de regiotaxi, zodat de cliënten vervoerd kunnen worden als ze willen sporten of bewegen.

3.3 Sport- en beweegdeelname mensen met een verstandelijke beperking

In deze paragraaf bespreken we de sport- en beweegdeelname van de cliënten en hoe dit volgens de geïnterviewde vertegenwoordigers van de drie instellingen vorm krijgt. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de volgende aspecten: frequentie, locatie, sport- en beweegactiviteiten en vorm.

Frequentie

Uit de interviews valt op te maken dat cliënten gemiddeld één keer per week sporten of bewegen, sommige cliënten nemen meerdere keren per week deel aan een sport- of beweegactiviteit. Op het activiteitencentra bijvoorbeeld worden dagelijks activiteiten voor cliënten aangeboden. Sommige van deze cliënten zijn daarnaast elders actief waardoor zij meerdere keren per week sporten en bewegen. Een respondent gaf aan dat de meeste cliënten allemaal dagelijks bewegen als het wandelen en fietsen wordt meegeteld.

Respondenten geven aan dat er vaak meerdere redenen zijn waarom de cliënt gaat sporten of bewegen (zie kader 3.6).

Kader 3.6 Motieven cliënten om te sporten en bewegen

- Plezier en gezondheid. Ouders letten meestal op het gezondheidsaspect of begeleiders vertellen dat het goed is voor de gezondheid.
- Lichaamsbeweging.
- Sociale contacten. Cliënten doen soms mee aan een sport- of beweegactiviteit omdat een ander het ook doet. De keerzijde is dat door deze motivatie de cliënt vaak maar tijdelijk de sport- of beweegactiviteit volhoudt.
- Energie/agressie kwijt raken.
- Leren samenwerken.

Locatie

Bijna alle geïnterviewde vertegenwoordigers vertelden dat cliënten bij een externe sportvereniging actief zijn. Toch geeft een dienstverlenende coördinator op een woonvorm aan dat sporten op een sportaccommodatie vaak te hoog gegrepen is voor de doelgroep. Deze betreffende respondent begeleidt twintig cliënten met een licht verstandelijk beperking die niet graag over sporten en bewegen praten. Ze willen geen begeleiding binnen de reguliere sportvereniging, waardoor ze snel afhaken omdat het te ingewikkeld wordt of sociale interacties een probleem vormen.

Een veel genoemde locatie voor het uitvoeren van sport- en beweegactiviteiten is het terrein van de instelling zelf. Cliënten kunnen gebruik maken van het activiteitencentrum van de zorginstelling, waar sport- en beweegactiviteiten worden aangeboden. Niet alle geïnterviewde vertegenwoordigers geven het uitvoeren van sport- en beweegactiviteiten op locatie of het activiteitencentrum als optie aan.

Andere locaties waar cliënten volgens respondenten gebruikmaken voor sporten en bewegen zijn sportvoorzieningen in de buurt, zoals een voetbalveldje, een speeltuin of het wijkcentrum waar bejaardengym wordt aangeboden. Ook wordt aangegeven dat cliënten in de buurt wandelen, fietsen en hardlopen of deelnemen aan evenementen, toernooien of competities buiten de instelling. Een respondent, die bewegingsagoog is bij een activiteitencentrum, zegt dat er geen gebruik wordt gemaakt van sportvoorzieningen in de buurt omdat het logistiek lastig is. Het vervoer is een opgave en er is te weinig personeel om de groep lopend te begeleiden.

Sport- en beweegactiviteiten

De activiteiten die worden uitgevoerd op het gebied van sporten en bewegen lopen uiteen. Populair zijn voetbal, zwemmen, boksen, fitness, wandelen en hardlopen. Sommige sportactiviteiten zijn uniek en komen maar op één locatie voor. In de antwoorden van de respondenten is een onderscheid gemaakt tussen sport en bewegen.

Kader 3.7 Genoemde sporten in volgorde van belangrijkheid

- Voetbal
- Zwemmen
- Boksen
- Tennis
- Overig (bowlen, waterbasketbal, judo, kungfu, paardrijden, badminton, hockey, tai chi en calisthenics)

Kader 3.8 Genoemde beweegactiviteiten in volgorde van belangrijkheid

- Wandelen
- Fitness (sportschool)
- Fietsen
- Hardlopen
- Yoga
- Overig (muziek, jeu de boules, zaalgym, huisgym, aqua-aerobics)

Over wandelen wordt door twee respondenten opgemerkt dat het met mooi weer vanuit de begeleiders wordt gestimuleerd om samen met de groep buiten te wandelen. Een ander gaf aan dat wandelen erg populair is onder cliënten met een licht verstandelijke beperking. Over het sporten bij een sportschool werd door een respondent opgemerkt dat cliënten het fitnessabonnement van de medewerkers gebruiken waardoor ze gratis naar de sportschool kunnen.

Vorm

Deelnemen aan een sport kan in aangepaste vorm of in reguliere vorm. Het merendeel van de respondenten gaf aan dat cliënten deelnemen aan een sport in een aangepaste vorm, zoals het G-team bij voetbal, zwemmen, bowlen en tennis. Cliënten nemen ook deel aan reguliere sport. De reden daarvan is dat cliënten graag willen participeren tussen de 'gewone' mensen.

Eén respondent gaf als toelichting dat sommige cliënten op jonge leeftijd in een regulier team beginnen, maar naarmate ze ouder worden ze niet meer goed mee kunnen en dan naar een G-team overstappen omdat sporten op eigen niveau leuker wordt gevonden. Een andere respondent vertelde dat de cliënten zelf aangeven dat de reguliere vorm te hoog ligt. Tot slot gaf een respondent aan dat de sportclubs het ook niet willen waardoor cliënten met een beperking worden doorgestuurd naar clubs die een G-team hebben.

3.4 Invloed Special Olympics Nationale Spelen 2016

De respondenten van de zorginstellingen zijn ook naar hun mening gevraagd over Special Olympics Nationale Spelen (SONS). Het merendeel bleek bekend te zijn met SONS. Ze waren veelal via e-mail over SONS geïnformeerd en in mindere mate via cliënten die bij een sportvereniging actief zijn, via andere mensen uit het werkveld of via een bekende die meehielp bij SONS.

Vier respondenten bleken hun kennis over het evenement niet met de cliënten te hebben gedeeld. Daarvan gaf een respondent aan dat niemand binnen het team de taak op zich had genomen om het onder de aandacht te brengen. Eén andere respondent vertelde dat informatie over SONS niet met cliënten is gedeeld omdat de groep niet bij de gehandicapten wil horen.

Drie geïnterviewde vertegenwoordigers hebben SONS wel onder de aandacht gebracht: bij de beweegclubjes, bij cliënten die actief zijn en bij cliënten die mogelijk geïnteresseerd zijn. Een van hen noemde als kanttekening dat het geen zin zou hebben het bij niet-sporters onder de aandacht te brengen omdat dat niet de doelgroep is. Op één locatie is SONS met alle cliënten besproken en bij een andere locatie is het gedeeld via

de website van de zorginstelling. Een respondent gaf aan dat andere reguliere evenementen worden doorgestuurd naar het maatje van de cliënt en dat die het met de cliënt kan bespreken. Een respondent zei dat dit het eerste jaar is dat ze worden benaderd voor deelname aan Special Olympics. Voorgaande jaren is de locatie niet benaderd of bij SONS betrokken geweest.

Werkt SONS stimulerend?

SONS had onder andere tot doel om meer mensen met een verstandelijke beperking (meer) te laten sporten. Om na te gaan of dat een realistisch doel is, is de respondenten gevraagd of SONS in hun ogen stimulerend werkt. Hierover waren de meningen verdeeld. Belangrijke voorwaarde voor deelname aan SONS is dat deelnemers lid zijn van een sportvereniging en al zes maanden actief zijn. Zorginstellingen zullen dus vooral moeten stimuleren dat mensen lid worden/blijven van een sportverenigingen. Daar zit de crux. Dat lukt volgens drie respondenten eerder bij mensen met een laag niveau aan verstandelijke beperking. Sommige cliënten zijn al actief in een G-team bij een sportvereniging, waardoor het volgens twee respondenten voor die groep stimulerend werkt om mee te doen aan Special Olympics en (meer) te gaan sporten. Twee andere respondenten gaven aan dat de deelnemers niet meer zullen bewegen omdat ze al lid zijn bij een sportvereniging en al genoeg bewegen. Verstandelijk gehandicapten met een hoger niveau (licht verstandelijke beperking) willen niet bij de gehandicapten horen, zo werd verteld.

Eén respondent noemde drie redenen waarom hij twijfelt of SONS stimulerend werkt voor de sport- en beweegdeelname. Ten eerste zorgt het feit dat deelnemers aan Special Olympics al lid moeten zijn van een sportvereniging ervoor dat een grote groep al afvalt. Ten tweede kost het de begeleider veel werk om voorafgaand georganiseerd te krijgen voordat de cliënt mee mag doen en tot slot gaf de respondent aan dat er al veel wordt aangeboden op het gebied van sportevenementen waardoor het in zijn ogen soms te veel aanbod is.

Een andere respondent gaf aan dat cliënten constant begeleiding nodig hebben bij de sport- en beweegactiviteiten en aangezien de locatie dat niet kan bieden, zullen ze niet proberen om deel te nemen of snel afhaken.

Wat volgens een ander wel stimulerend werkt is als begeleiders bij een volgend sportevenement de succeservaring van deelnemers gebruiken om toekomstige deelname te stimuleren. Tevens werd genoemd dat deelname aan SONS bevorderend werkt voor het zelfvertrouwen. De deelnemers kunnen meedoen in de maatschappij. Dit zou de eigenwaarde van de personen kunnen vergroten.

Eén respondent geeft aan dat het leuke aan SONS is dat het evenement uit meerdere dagen bestaat en de deelnemers kunnen blijven slapen. Dit is iets extra's. Ook de Wandel3daagse zou erg stimulerend werken voor de cliënten die niet bij een sportvereniging zijn aangesloten.

Tot slot gaven drie respondenten aan dat het stimulerend kan werken als ze zien dat het evenement leuk is en als het beweegteam meer uren en geld krijgt om de niet-sporters te stimuleren. Een respondent denkt dat het evenement niet zal stimuleren om meer te sporten: sommige cliënten zullen SONS spannend vinden omdat het een groot evenement is wat misschien te veel druk kan opleveren.

In kader 3.10 is op basis van een gesprek met stichting Trias een beschrijving opgenomen van de wijze waarop de stichting actief is geweest bij de Wandel3daagse. Dit kan voor deelname aan dit specifieke evenement als voorbeeld dienen.

Kader 3.10 Beschrijving Wandelproject stichting Trias

“Voorjaar 2016 is vanuit stichting Trias (<http://www.triasnijmegen.nl>) en het Zelfregiecentrum (ZRC, <http://www.zrc-nijmegen.nl>) de vraag neer gelegd om een wandelproject te starten voor mensen met een verstandelijke beperking. Geïnspireerd door Special Olympics, met als side-event de Wandel3daagse, zijn wandeltrainingen opgezet voor de doelgroep van het ZRC. Deze trainingen sloten goed aan bij de groeiende aandacht voor een gezonde leefstijl binnen de gehandicaptenzorg.

In februari 2016 werd een werkgroep geformeerd bestaande uit zowel medewerkers van Trias, ZRC, Onderling Sterk en Focus, genaamd ‘Inspiratie in Beweging’. Vanuit deze werkgroep zijn potentiële deelnemers benaderd, telefonisch, via posters in het ZRC en via mailtjes naar woonvoorzieningen. Ook werden vrijwilligers geworven die interesse hadden in wandelen én in het begeleiden van deelnemers met een licht verstandelijke beperking.

Vanaf april trainde de groep (ongeveer tien deelnemers) om de week, op zaterdagochtend en maandagavond. Een training duurde 2 uur en de startlocaties varieerden: de ene keer in het bos, de andere keer in de stad of park. De indeling van de training was wel altijd gelijk: warming up, namenspel en vertellen wat het programma is. Vervolgens liep de groep een route van gemiddeld vijf kilometer. Iedereen, ongeacht conditie, trainde samen. Na de training werd er gezamenlijk wat gedronken, ervaringen uitgewisseld en geïnventariseerd wat ze een volgende keer zouden willen doen. Zodoende ontstond een wandelproject wat ook door de deelnemers zelf werd gedragen. Deelnemers maakten foto's onderweg en daarvan is een fotoboekje gemaakt.

De focus van de trainingen lag op gezelligheid én sportiviteit. De begeleiding was erg gericht op het groepsproces. Daarbij werd de fysieke en mentale belasting van de deelnemers goed getoetst en daar waar nodig was er ondersteuning. Deelnemers gaven achteraf aan dat ze de trainingen geslaagd vonden. Dit kwam door de ontspannen en gezellige sfeer en omdat er geen druk lag op presteren. Het project krijgt daarom een vervolg. De voorbereidingen zijn in volle gang.”

Bron: Stichting Trias, 2016

3.5 Samenvatting

De geïnterviewde vertegenwoordigers van drie zorginstellingen in de regio Nijmegen ervaren diverse belemmerende en bevorderende factoren bij het stimuleren van de sport- en beweegdeelname van hun cliënten. Gebrek aan personeel of menskracht en financiële middelen, zowel bij de cliënt als bij de instelling, wordt als belemmering gezien. Daarnaast wordt genoemd dat begeleiders dikwijls geen prioriteit geven aan sport en bewegen van hun cliënten. De zorginstellingen lijken sport- en beweegdeelname wel belangrijk te vinden, zo valt uit de interviews op te maken. Stimulerende factoren zijn onder andere kennis van het personeel van het sport- en beweegaanbod. Daarnaast helpt het als cliënten intrinsiek gemotiveerd zijn om te sporten en bewegen. De begeleiders kunnen daar op inspelen met een stimulerende begeleidingsstijl in plaats van dit op te leggen of te dwingen. Overige stimulansen zijn de omgeving van de cliënten en de nabijheid van sportfaciliteiten. Wanneer cliënten moeten reizen naar de sportlocatie zijn vervoer (kosten) en begeleiding een belemmering.

Voorop staat dat de meeste cliënten positief staan ten opzichte van sporten en bewegen. De activiteiten die op het gebied van sporten en bewegen worden uitgevoerd lopen uiteen. Populair zijn voetbal, zwemmen, boksen,

fitness, wandelen en hardlopen. Cliënten met een wat zwaardere handicap kunnen daarbij vaak gebruik maken van speciaal aanbod, zoals een G-team. Opvallend is dat cliënten met een lichte handicap tussen wal en schip dreigen te vallen omdat ze niet willen deelnemen aan het aangepast aanbod en problemen ondervinden om in het reguliere aanbod te integreren.

De invloed van SONS op het sport- en beweeggedrag is moeilijk aan te geven. Het is niet duidelijk of cliënten hebben deelgenomen aan een sport of meer zijn gaan sporten met het oog op deelname aan het evenement. Als SONS mensen wil stimuleren om te gaan sporten in georganiseerd verband (bijvoorbeeld bij een sportvereniging), dan zal de communicatie met de instellingen moeten worden verbeterd. De stimulerende werking zit nu vooral in de Wandel3daagse dat als een laagdrempelige activiteit wordt gezien om aan deel te nemen.

Bron: Nationale Spelen Nijmegen 2016 <http://specialolympics2016.nl>

4. Sportverenigingen in beeld

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten uit de interviews met sportverenigingen. De focus ligt vooral op de bevindingen uit de interviews die vlak voor de Spelen zijn gehouden (voorjaar 2016) met twaalf sportverenigingen. Daarvan organiseerden acht sportverenigingen een tak van sport op de Nationale Spelen 2016 (waarvan vijf met aanbod en drie zonder aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking). Vier sportverenigingen hadden geen betrokkenheid bij de Spelen, maar hadden wel sportaanbod voor de doelgroep.³ De selectie vond plaats op basis van gegevens van Uniek Sporten.⁴ Bij deze interviews is ingezoomd op de vraag hoe sportaanbieders met G-aanbod⁵ het huidige aanbod ervaren, op welke wijze sportaanbieders bekend zijn met dan wel betrokken zijn bij de Nationale Spelen en of zij van mening zijn dat de Nationale Spelen een rol (kunnen) spelen bij de ontwikkeling van sportaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking in de regio. Najaar 2015 heeft Schep (2015) in een vooronderzoek (ook twaalf verenigingen met en zonder G-aanbod) navraag gedaan naar belemmeringen die sportverenigingen ervaren bij het ontwikkelen van aanbod voor deze doelgroep. Resultaten uit deze interviews zijn waar relevant in dit hoofdstuk verwerkt. Voor de volledige rapportage zie Schep (2015). In dit hoofdstuk zijn ook de resultaten verwerkt uit een beknopte online enquête die is uitgezet onder sportverenigingen in de regio Nijmegen die geen aanbod hebben voor verstandelijk gehandicapten. Tevens bespreken we hoe de beleidsmedewerkers sport in de drie speelgemeenten aankijken tegen de nationale Spelen en de mogelijke impact die het evenement op de gehandicaptensport in de regio heeft. Zie bijlage 1 voor een verdere toelichting op de gebruikte onderzoeksmethoden.

4.1 Ervaringen huidig aangepast sportaanbod

Negen van de twaalf sportverenigingen die in het voorjaar 2016 deelnamen aan het onderzoek hadden speciaal aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking. Het aantal leden met een verstandelijke beperking bij deze sportverenigingen varieert van drie tot 39. Hoewel bij sommige sportverenigingen de G-groep enkel uit mensen met een verstandelijke beperking bestaat, wordt de groep bij de meeste sportverenigingen aangevuld met sporters met een lichamelijke, fysieke, motorische of een overige beperking. In alle gesprekken kwam naar voren dat de leden met een (verstandelijke) beperking zoveel mogelijk op dezelfde wijze sporten als een reguliere groep. Waar nodig zijn aanpassingen in de (spel)regels gemaakt.

Tevredenheid aanbod

De geïnterviewde vertegenwoordigers van de verenigingen met G-aanbod waren veelal tevreden met het huidige aanbod voor de doelgroep, maar zeven van de negen verenigingen gaven wel te kennen meer leden te willen. De tevredenheid had volgens een aantal respondenten te maken met de integratie van de G-groep in de sportvereniging. Hiervan is echter niet bij alle verenigingen sprake. Zo vertelde een respondent (vereniging G) dat het G-team in zijn sportvereniging nog moeilijk aansluiting vindt bij de rest van de jeugd. Vooral het actief participeren in een sociale activiteit zou nog niet helemaal werken. Ook bij vereniging K is verbetering mogelijk op het gebied van integratie van het G-team.

³ In de tekst zijn de verenigingen veelal aangeduid met een letter. In tabel B1.1 in bijlage 1 is aangegeven welke vereniging wel of geen tak van sport op de Nationale Spelen organiseerde en welke vereniging wel of geen sportaanbod voor de doelgroep heeft.

⁴ Uit gegevens van Uniek Sport kan worden aangenomen dat in totaal ongeveer 33 sportaanbieders in de regio Nijmegen passend aanbod (in ontwikkeling) hebben. In bijlage 2 zijn deze op kaart gezet.

⁵ In de tekst spreken we regelmatig over G-aanbod, wat aanduidt dat de sportvereniging in ieder geval aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking heeft. In sommige gevallen bestaat het team of de groep uit mensen met verschillende beperkingen.

Opstartproblemen

Hoewel uit de gesprekken bleek dat sommige sportverenigingen nog maar sinds kort aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking hebben, zijn andere sportverenigingen twintig jaar geleden begonnen met het creëren van G-aanbod. Twee respondenten vertelden expliciet geen problemen te hebben gehad bij het opstarten van het aanbod toentertijd.

“Nee we hebben niet echt opstartproblemen gehad. Maar dat komt ook omdat diegene die het opgestart heeft in het speciaal onderwijs zit. Dus dan zijn de lijntjes heel kort.” - verenigingsmanager vereniging H

Toch verliep het opstarten van het G-aanbod niet bij alle sportverenigingen zonder problemen. Uit de gesprekken kwam naar voren dat dit veelal te maken had met de onbekendheid met de doelgroep. Er was in het begin dan ook weinig draagvlak bij vereniging G. Ook de vertegenwoordiger van vereniging F gaf aan dat het in het begin lastig was wat je moest verwachten. Het ontbreken van financiële medewerking van de gemeente was bij deze vereniging een bijkomend probleem. Ook twee andere respondenten legden uit dat in het begin het aanbod financieel niet rendabel was, als gevolg van het kleine ledenaantal met een (verstandelijke) beperking. Eén respondent noemde het veld en de trainingstijden een probleem waar ze sinds het begin al mee te maken hebben. Genoeg vrijwilligers en begeleiders vinden is volgens twee respondenten een probleem waar zij in het begin (al) moeite mee hadden.

“Aanvankelijk hadden we te weinig vrijwilligers, althans het werd een beetje onderschat hoeveel begeleiders deze mensen nodig hebben.” - G-trainer vereniging J

Huidige problemen

Veel respondenten gaven aan nu nog steeds tegen problemen aan te lopen. Zo begonnen meerdere respondenten over het vervoer van hun leden. De (taxi)busjes die naar de sportlocatie komen zouden vaak te vroeg of te laat aankomen. Hierdoor kan de trainingstijd niet optimaal worden benut. Daarnaast werd vaker genoemd dat zorginstellingen alles aan de sportvereniging over laten. Zo merkte een respondent op dat er weinig persoonlijke betrokkenheid vanuit de zorginstellingen komt.

“Voor vrijetijdsactiviteiten zeggen de zorginstellingen: daar zijn we niet voor.” - G-coördinator vereniging G

Andere problemen waren een tekort aan trainers en vrijwilligers of het kleine ledenaantal met een (verstandelijke) beperking bij de vereniging. Dit laatste maakt het financieel lastig.

Ondersteuning bij aanbod

Eén respondent gaf aan dat zijn sportvereniging (E) sponsors heeft die het G-team financieel ondersteunen bij materiaal en uitstapjes. Daarnaast worden enkele verenigingen financieel ondersteund door de gemeente in de vorm van een subsidie. Veelal kwam tijdens de gesprekken de bijdrage van Uniek Sporten naar voren. Zo worden de sportverenigingen op de website en app van Uniek Sporten geplaatst en worden door hen verschillende activiteiten en bijeenkomsten georganiseerd.

Ook in het onderzoek van Schep (2015) werden veelal dezelfde ondersteuningsvormen genoemd. Zo zouden enkele verenigingen gebruik maken van gemeentelijke subsidies. De meeste respondenten uit het onderzoek van Schep waren echter niet bekend met deze mogelijkheden. Naast subsidies werd de hulp van sportbonden meerdere keren genoemd, net als de ondersteuning van Uniek Sporten.

4.2 Bekendheid met de Nationale Spelen 2016

Op één respondent na wisten alle geïnterviewde sportverenigingen dat in juli 2016 de Nationale Spelen in de regio Nijmegen zouden plaatsvinden. Veel vertegenwoordigers van verenigingen met G-aanbod waren al eerder bekend met de organisatie Special Olympics en/of de Nationale Spelen. Zo waren drie respondenten hiermee in aanraking gekomen door hun studie CIOS (Centraal Instituut Opleiding Sportleiders). Bij andere verenigingen had het team of enkele individuele sporters met een verstandelijke beperking al eerder meegedaan aan een activiteit van de organisatie Special Olympics. Toch waren er vertegenwoordigers, voornamelijk van de verenigingen zonder G-aanbod, die pas van Special Olympics en/of de Nationale Spelen wisten toen bekend werd dat de regio Nijmegen dit jaar de organisatie van het nationale evenement op zich zou nemen.

Om ook uitspraken te kunnen doen over de overige sportaanbieders zonder passend aanbod, is naar 55 sportverenigingen- en aanbieders een beknopte online vragenlijst gestuurd. Zeventien respondenten hebben deze vragenlijst ingevuld. Een uitgebreide toelichting hierover is te lezen in bijlage 1. Ook uit de resultaten van de online vragenlijst kwam naar voren dat, op één respondent na, iedereen bekend was met de Special Olympics Nationale Spelen 2016.

4.3 Ervaringen met de Nationale Spelen 2016

Van de acht respondenten wiens sportvereniging de organisatie van een tak van sport op de Nationale Spelen 2016 op zich nam, gaven zeven respondenten aan benaderd te zijn door de Stichting Special Olympics Nationale Spelen 2016. Meerdere vertegenwoordigers vertelden bij de introductiebijeenkomst te zijn geweest waarna in overleg met de sportvereniging was besloten om het toernooi in hun tak van sport te organiseren. Van de vier sportverenigingen die aanbod voor de doelgroep hebben maar niet betrokken waren bij de organisatie van het evenement, deed bij één vereniging het G-team mee. Daarnaast gaven twee respondenten aan dat zij samen met wat (G-)leden het evenement zouden bezoeken.

Ook in de online vragenlijst is gevraagd naar de intentie van de vertegenwoordigers van de sportverenigingen om de Nationale Spelen te bezoeken. Acht respondenten gaven aan van plan te zijn om het sportevenement te bezoeken en drie respondenten wisten het nog niet zeker.

De vertegenwoordigers van de organiserende sportverenigingen gaven veelal aan dat zij bij vragen bij Stichting SONS 2016 terecht konden, maar dat er weinig input vanaf de stichting zelf kwam. Ook zou in de afgelopen tijd regelmatig van organisatieleden gewisseld zijn waardoor de communicatie niet strak verliep. De respondenten legden hierbij uit dat het vaak niet duidelijk was wat door de sportvereniging geregeld moest worden en wat Stichting SONS 2016 zelf deed. Ook over de spelregels die gehanteerd moeten worden, waren meerdere verenigingen niet tevreden. Deze algemene spelregels van Special Olympics zouden vaak niet aansluiten bij de regels die de sportverenigingen hanteren. De sportverenigingen vertrouwden dan ook liever gewoon op hun eigen systeem. Schep (2015) concludeerde ook dat op het gebied van communicatie en het maken van duidelijke afspraken bij Stichting SONS 2016 nog verbetering mogelijk is.

Samenwerking met andere partijen

Uit de interviews kwam naar voren dat de vier organiserende sportverenigingen die gebruikmaken van de sportlocatie op de Radboud Universiteit samenwerkten om een randprogramma (muziek en activiteiten) te organiseren. Ook voor de sporten die in Groesbeek plaatsvonden, is een werkgroep opgericht om te zorgen voor een goede afstemming tussen de verenigingen. Hetzelfde geldt voor de sportverenigingen in Wijchen; ook zij kwamen regelmatig bijeen.

Hiernaast gaven twee respondenten aan hulp te hebben gehad van een andere sportvereniging in de regio Nijmegen bij het organiseren van hun tak van sport op de Nationale Spelen 2016. De voorzitter van vereniging

A, die momenteel nog geen G-aanbod heeft, had de hulp ingeschakeld van verschillende G-teams in Nederland en had een ander toernooi voor de doelgroep bezocht om te kijken hoe de organisatie van zo'n toernooi in zijn werk gaat. Eén respondent gaf aan dat de sportbond meehielp bij het organiseren van de tak van sport.

Special Olympics Nationale Spelen onder de aandacht

In de gesprekken is gevraagd wat de respondenten merkten van de promotie van de Nationale Spelen 2016. Tijdens de gesprekken die eind april en begin mei plaats hebben gevonden, kwam vaak naar voren dat er volgens de respondenten nog weinig aan promotie voor het evenement was gedaan. Dit had volgens deze respondenten te maken met het feit dat de regio Nijmegen in die periode nog in de ban van de start van de Giro d'Italia was. De vertegenwoordigers verwachtten en hoopten dat na de Giro het sportevenement door Stichting SONS 2016 en de gemeente meer zou worden gepromoot.

"Als je nu al begint met promoten terwijl het evenement begin juli is, dan ben je eigenlijk ook te vroeg. Dan schuift het naar de achtergrond en dan is het vergeten." - G-coördinator vereniging I

Wel werd in de gesprekken aangegeven dat er regelmatig iets over de Nationale Spelen 2016 in de regionale kranten en op televisiezerschermers verscheen. Ook was bij verschillende verenigingen een filmpje opgenomen en verspreid via de website en Facebook. Sommige respondenten dachten wel dat zij de promotie alleen merkten omdat ze betrokken zijn. De voorzitter van vereniging B zei dan ook:

"Ik denk dat als je de gemiddelde Nijmegenaar vraagt: wat gebeurt er het eerste weekend van juli in Nijmegen? En dan zou je er nog bijzeggen: het heeft iets te maken met gehandicapten en sport. Dan gaat het belletje nog niet rinkelen."

Bijna alle vertegenwoordigers van de sportverenigingen die betrokken waren bij de organisatie van een tak sport, gaven aan dat de vereniging zelf ook het evenement gepromoot heeft. Zo hadden ze van de stichting (SONS 2016) (strand)vlaggen- en banners gekregen die bij de sportverenigingen zijn opgehangen.

4.4 Impact Nationale Spelen op beeldvorming

In de diepte-interviews (voorjaar 2016) is aan alle respondenten gevraagd naar het verwachte beeld dat de gemiddelde Nederlander heeft over sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking. Een derde van de respondenten geeft aan dat de gemiddelde Nederlander *"er nog wat lacherig over zou doen of het wat zielig zou vinden"*. Daarnaast zegt bijna de helft van de vertegenwoordigers dat men vaak denkt dat er niet echt gesport wordt, dat het maar een beetje *"aanmodderen"* is.

"Ze zien het niet echt als sporten, meer als vrijetijdsbesteding." - G-trainer vereniging F

Enkele respondenten gaven aan dat mensen met een verstandelijke beperking nog steeds gestereotypeerd worden. Zo zou men al snel denken aan iemand met het syndroom van Down of iemand in een rolstoel.

"De mensen waarbij je na een paar uur optrekken pas merkt dat er iets aan de hand is, zijn niet geschikt als uithangbord." - vertegenwoordiger vereniging J.

Veel respondenten geloven dat deze negatieve beeldvorming komt omdat de gemiddelde Nederlander geen ervaring met de doelgroep heeft. Wanneer mensen er eenmaal mee in aanraking komen, zal het imago positief veranderen. Toch denkt een kwart van de respondenten dat er van een negatief beeld in Nederland sowieso geen sprake meer is. De afgelopen tien tot twintig jaar zou de doelgroep volgens de voorzitter van vereniging B

meer bij de maatschappij zijn betrokken. De integratie van deze doelgroep zou in Nederland dan ook al heel ver zijn.

Ook in het vooronderzoek van Schep (2015) is gevraagd naar het imago van sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking. Hoewel de meeste respondenten van mening waren dat de gehandicaptensport een steeds positiever imago krijgt, denken enkele respondenten ook dat het in Nederland nog erg onbekend en niet geheel geaccepteerd is.

De Nationale Spelen opent ogen

Elf van de twaalf respondenten geven in het voorjaar 2016 aan dat de Nationale Spelen 2016 een rol kunnen spelen bij het (positief) veranderen van het imago. Op het evenement zullen mensen inzien hoeveel plezier deze groep tijdens het sporten heeft en dat mensen met een verstandelijk beperking ook echt *kunnen* sporten. Ook is het een manier om deze groep (nog) meer bij de samenleving te betrekken.

“Het is geen ver van je bed show meer. Er komen heel veel sporters en vrijwilligers dat weekend naar Nijmegen, Groesbeek en Wijchen.” - verenigingsmanager vereniging H

Desondanks geeft ongeveer een derde van de respondenten aan dat dit alleen zal gebeuren wanneer het evenement veel en positief in het nieuws komt. Daarnaast moeten ook de mensen die niet eerder met deze doelgroep in aanraking zijn gekomen wel op het evenement afkomen. De respondenten twijfelen of dat wel gaat gebeuren. Zij denken dat het evenement voornamelijk betrokkenen van de deelnemers en mensen uit de organiserende of deelnemende sportverenigingen zal trekken. De gemiddelde Nederlander die er verder niets mee doet, zou toch op afstand blijven.

“Het is niet zoals bij de Vierdaagse, dat de hele stad uitloopt.” - G-trainer vereniging K

Dezelfde resultaten zijn uit het onderzoek van Schep (2015) naar voren gekomen. Zeven van de twaalf sportverenigingen waarmee is gesproken, waren van mening dat de Nationale spelen een positieve werking kunnen hebben op het imago van sportdeelname voor deze doelgroep, mits er bekendheid van het evenement is.

4.5 Impact Nationale Spelen op ontwikkeling aanbod

In deze paragraaf gaan we in op de meningen van sportverenigingen over de rol die de Nationale Spelen kunnen vervullen of hebben gespeeld bij het ontwikkelen van nieuw aanbod, het versterken van bestaand aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking of het verbeteren van de kwaliteit van bestaand aanbod.

Ontwikkeling nieuw aanbod

In het vooronderzoek van Schep (2015) werd aan zes vertegenwoordigers van sportverenigingen zonder G-aanbod gevraagd in hoeverre zij een gebrek aan kennis, financiën en trainers en/of vrijwilligers als drempels ervaren. Schep ondervond dat sportverenigingen de financiën niet als grote drempel ervoeren. Van de zes respondenten gaven er vier aan dat het lastig zou zijn om voldoende trainers en vrijwilligers te vinden om G-aanbod te creëren. Bij twee andere sportverenigingen was de accommodatie het grootste probleem.

Het ontbreken van kader wordt door de geïnterviewde sportverenigingen die in het voorjaar van 2016 zijn ondervraagd tevens als belemmering ervaren bij het opstarten van nieuw of het uitbreiden van bestaand aanbod voor de doelgroep. Een team bestaande uit kinderen of volwassenen met een verstandelijke beperking vereist meer ondersteuning dan een regulier team. Om te kunnen starten met G-aanbod zijn veel vrijwilligers

nodig die hier tijd in willen investeren. Volgens sportverenigingen met G-aanbod hebben vrijwilligers vaak al affiniteit met de doelgroep. Het zijn veelal ouders van kinderen met een verstandelijke beperking of volwassenen die vanuit hun beroep met de doelgroep te maken hebben. Zij zullen een extra stimulans ervaren om aanbod voor deze doelgroep op te zetten. Deze vrijwilligers moeten er natuurlijk wel binnen een vereniging zijn. Twee vertegenwoordigers van verenigingen zonder G-aanbod gaven aan dat sportverenigingen het momenteel al lastig genoeg hebben om alles draaiende te houden omdat het aantal leden terug loopt. Het oprichten van aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking zou bij deze verenigingen dan ook geen prioriteit hebben.

“Je moet eerst de normale bedrijfsvoering helemaal goed rond hebben voordat je een stap verder kunt doen.”
- Vertegenwoordiger vereniging B

Bij de interviewronde viel verder op dat gehandicaptensport voor veel sportverenigingen iets onbekends is. Er is sprake van informatiegebrek; mensen weten niet hoe je met de doelgroep om moet gaan en hoe je zo iets op moet zetten. Ook werd het ontbreken van affiniteit met de doelgroep meerdere keren genoemd. Het moet wel binnen het beleid van een vereniging vallen om aanbod voor deze doelgroep op te richten.

Nieuw aanbod

Op één na, kwam uit alle gesprekken (voorjaar 2016) naar voren dat de Nationale spelen 2016 een rol kunnen spelen bij de ontwikkeling van nieuw sport- en bewegingsaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking. De sportverenigingen die momenteel nog geen aanbod hebben, zullen door het evenement geïnteresseerd raken en meer belangstelling en animo hebben om G-aanbod te creëren. In veel gesprekken kwam naar voren dat er wel begeleiding na het evenement moet zijn. Stichting SONS 2016 zou deze ervaring hebben, maar de stichting houdt na het evenement op te bestaan. Andere partijen, zoals Uniek Sporten, moeten de sportverenigingen die geïnteresseerd zijn geraakt helpen bij het ontwikkelen van G-aanbod. Daarnaast kunnen volgens verschillende respondenten de sportverenigingen die al (stevig) G-aanbod hebben als contactpersoon fungeren om sportverenigingen bij het ontwikkelen van aanbod te helpen. De respondenten verwachten dat veel sportverenigingen met aanbod graag zouden willen helpen.

Veel sportverenigingen weten door informatiegebrek niet hoe ze aanbod voor deze doelgroep moeten opzetten. De Nationale Spelen 2016 kunnen ervoor zorgen dat verenigingen zien hoe G-sport er aan toe gaat en wat sporten voor deze doelgroep betekent. Hierdoor zal de angst en onbekendheid verdwijnen en zullen de verenigingen gemotiveerd worden om ook iets voor de doelgroep te doen. De Nationale Spelen 2016 kunnen dan ook het duwtje in de rug zijn dat veel sportverenigingen nodig hebben. De vraag blijft volgens twee respondenten wel of de vergrootte interesse in actie gaat worden omgezet.

“Ik denk niet dat er na de Special Olympics vijftig clubs in de rij staan om het op te zetten, maar wel dat vijftig clubs geïnteresseerd zijn.”

De maatschappelijke druk zal ook een rol spelen. Sportverenigingen kunnen in een goed daglicht komen te staan als zij over G-aanbod beschikken, zo is de mening. Mogelijk willen sportverenigingen niet achterblijven als zij op de Nationale Spelen zien dat veel andere verenigingen wel al G-aanbod hebben. Dat zal drempels kunnen verlagen.

De bijdrage van de Nationale Spelen zal volgens de meeste respondenten enkel effect hebben als de sportverenigingen zonder aanbod bij het evenement komen kijken. De respondenten gaven aan dat zij hopen dat deze sportverenigingen door Stichting SONS 2016 speciaal voor het evenement worden uitgenodigd. Hierbij zou de organisatie de sportverenigingen uit kunnen leggen welke kansen er liggen.

Ook uit de online vragenlijst, waar enkel sportverenigingen zijn benaderd die niet op de website van Uniek Sporten vermeld staan, blijkt dat een duidelijke meerderheid van de respondenten verwacht dat de Nationale Spelen 2016 de sportverenigingen in de regio Nijmegen kunnen stimuleren om aanbod te ontwikkelen voor mensen met een verstandelijke beperking. In een open vraag konden de respondenten aangeven op welke manier zij verwachten dat de Nationale Spelen hierbij een rol spelen. Zo werd bijvoorbeeld aangegeven dat het evenement de bewustwording bij sportverenigingen kan vergroten en zullen deze verenigingen ook inzien hoeveel plezier deze groep sporters beleven en hoe goed zij dat kunnen. Dit hangt dan ook samen met de vaker benoemde rol van de media die vaker werd benoemd. Veel media-aandacht zal vervolgens ook tot meer vraag onder (toekomstige) sporters kunnen leiden. Tenslotte kunnen de eventuele subsidiemogelijkheden na de Nationale Spelen ook sportverenigingen stimuleren om aanbod voor de doelgroep te ontwikkelen.

Een extra grote rol voor organiserende verenigingen?

Op de Nationale Spelen 2016 zijn sommige sporten georganiseerd door sportverenigingen die momenteel nog geen G-aanbod hebben. Alle respondenten gaven aan dat bij het ontwikkelen van nieuw sport- en bewegingsaanbod het evenement bij deze sportverenigingen een grotere rol zal spelen dan bij de verenigingen die niet bij de organisatie waren betrokken. Zo stelde een respondent dat in ieder geval bekendheid met de doelgroep wordt bevorderd door het organiseren van de tak van sport:

“Ik denk dat een kijkje in de keuken wel maakt dat je een drempel over kunt.”

Ook anderen deelden deze mening. Zo gaf de G-trainer van vereniging E aan dat deze organiserende sportverenigingen al meer ervaring hebben dan de gemiddelde vereniging die komt kijken en dat zij ook een idee krijgen wat het qua geld en tijd gaat kosten. Bovendien zullen zij extra enthousiast gemaakt worden doordat zij zien hoeveel plezier en inzet de sporters hebben. De mogelijke vrees voor het onbekende zal dan ook kunnen verdwijnen. De voorzitter van vereniging C legde uit dat het kan zijn dat vrijwilligers die bij het evenement helpen, aangeven door te willen pakken en in gesprek gaan met verschillende instanties. Ook kan het helpen door (op het evenement) in contact te komen met een sportvereniging die al G-aanbod heeft. Zij zullen ook tegen problemen zijn aangelopen en hebben die op een bepaalde manier opgelost. Dat zal leerzaam zijn.

“Het wiel hoeft natuurlijk niet zelf uitgevonden te worden.”

Als sportverenigingen het eenmaal georganiseerd hebben, zullen zij inzien dat het opstarten van een gehandicaptenafdeling niet moeilijker of ingewikkelder is dan het starten van een reguliere groep, zo werd aangegeven. Verder zouden de sportverenigingen zonder G-aanbod op de evenementdagen van Special Olympics informatie kunnen tonen over hun vereniging. Op deze manier hebben de verenigingen die een tak van sport organiseren de kans om uit te dragen dat zij nieuwe leden met een verstandelijke beperking zoeken.

Mogelijkheden binnen de eigen vereniging

Interessant is om te kijken of de sportverenigingen zonder G-aanbod na de Nationale Spelen met G-aanbod kunnen en willen beginnen. De vertegenwoordiger van vereniging A gaf aan dat er absoluut mogelijkheden zijn om na de Nationale Spelen aanbod voor mensen met een (verstandelijke) beperking op te starten. De vereniging beseft wel dat er veel voorbereiding aan vooraf moet gaan. Ook zou er wel vraag naar moeten komen vanuit de gemeenschap waar de vereniging gevestigd is. De vertegenwoordiger van vereniging A hoopte dan ook dat de mensen met een verstandelijke beperking uit zijn omgeving bij het evenement komen kijken.

Ook de voorzitter van vereniging B gaf aan dat er mogelijkheden zijn. Hij vertelde:

“Er is nog geen concreet plan, maar we sluiten het niet uit. Als dadelijk iemand naar me toe komt van: ik wil dolgraag een groep starten en ik heb daar tijd voor. Dan is hij van harte welkom.”

De voorzitter van vereniging C vertelde dat zijn vereniging al verschillende ideeën heeft, maar dat hij niet verwacht dat naar aanleiding van de Special Olympics 2016 alles geregeld is, vooral financieel gezien. Desondanks zou de start gemaakt zijn.

Uit de online vragenlijst kwam naar voren dat bijna de helft van de vertegenwoordigers van sportverenigingen die momenteel nog geen G-aanbod hebben, denkt dat hun eigen vereniging niet door het evenement zal worden gestimuleerd. De weinige respondenten die dit wel denken geven aan dat hun vereniging gestimuleerd kan worden omdat het de (niet-)sporters ook kan stimuleren. Hierdoor komt er bij de vereniging meer vraag naar G-aanbod. Daarnaast kunnen de Nationale Spelen laten zien wat de mogelijkheden op sportgebied voor mensen met een beperking zijn, waardoor de sportvereniging de nodige informatie heeft om aanbod te kunnen ontwikkelen. Tenslotte wordt specifieke ondersteuning bij het opzetten en het in contact komen met andere sportverenigingen ook bij de rol van de Nationale Spelen genoemd.

Uitbreiding van bestaand G-aanbod

Bijna alle respondenten verwachtten dat de Nationale Spelen 2016 een positieve rol zullen spelen bij het uitbreiden van aanbod bij de sportverenigingen in de regio Nijmegen die al G-aanbod hebben. Dit zal dan voornamelijk gelden voor het uitbreiden van het ledenaantal met een verstandelijke beperking. De Nationale Spelen 2016 kan zowel sporters als niet-sporters motiveren om (meer) te gaan sporten, bleek uit de gesprekken. Zo zouden de mensen die in de familie- of kennissenkring iemand kennen met een verstandelijke beperking op ideeën gebracht kunnen worden. Door het evenement komen zij tegelijkertijd ook te weten bij welke verenigingen ze terecht kunnen.

De Nationale Spelen zouden wellicht ook drempels kunnen verminderen. Wanneer ouders op het evenement zien dat zoveel verschillende kinderen en jongeren op de Nationale Spelen sporten en dat er op elk niveau mogelijkheden zijn, dan kunnen deze ouders gemotiveerd worden om hun kind ook bij een vereniging te laten sporten. Voorwaarde is wel dat als je ouders en kinderen wilt motiveren om (meer) te gaan sporten, veel mensen het evenement wel moeten bezoeken. De indruk bestond verder dat de groei in leden voornamelijk zal plaatsvinden bij verenigingen die al veel leden hebben. Deze leden kunnen via hun kennissenkring naar buiten brengen dat het mogelijk is om bij die vereniging te sporten. Hoe meer leden een vereniging heeft, hoe meer mensen bereikt kunnen worden.

Een andere gedachte was dat sportverenigingen hun eigen beleid op zo'n evenement naar buiten kenbaar kunnen maken en zo meer leden kunnen werven. Het is een goede mogelijkheid om een sportvereniging zichtbaar te maken en te profileren. Dat zal helemaal gelden als een team van een vereniging het goed gedaan heeft. Mensen zullen naar verwachting eerder sporten bij een vereniging waar een goede groep sporters en dus goede trainers en begeleiders zijn, zo wordt verondersteld.

Een extra grote rol voor organiserende verenigingen?

Bij de vraag of de Nationale Spelen een grotere rol kunnen spelen bij het uitbreiden van G-aanbod bij verenigingen die een tak van sport organiseren, blijken de respondenten verdeeld te zijn. Drie verenigingen denken dat hier geen sprake van zal zijn. Zij verwachten dat de rol van de Nationale Spelen voor alle verenigingen met bestaand G-aanbod hetzelfde zal zijn. Andere respondenten geven daarentegen juist wel aan

te verwachten dat de organiserende verenigingen door het evenement een grotere kans hebben om hun sportaanbod uit te breiden. Zo zei de G-trainer van vereniging E:

“Als je ziet dat het evenement op rolletjes loopt, dan kom je als vereniging echt in een goed daglicht te staan. Dan zullen veel mensen denken: dat is goed geregeld daar.”

Deze mening deelde de G-trainer van vereniging K. Als organiserende sportvereniging kan een vereniging volgens hem meer worden gepromoot, omdat het toernooi vaak op de locatie van die vereniging plaatsvindt. Toch denkt hij dat andere sportverenigingen ook kunnen profiteren. Als mensen door de Nationale Spelen 2016 enthousiast worden gemaakt voor een sport, zullen zij kijken waar deze sport in de buurt beoefend kan worden. Zo kunnen ze ook bij andere sportverenigingen uitkomen.

Een ander gaf aan dat sportverenigingen die een sport organiseren door het evenement meer ingangen krijgen. Zij zouden hun doelgroep dan ook beter kunnen bereiken. Meerdere respondenten geven echter aan dat het niet zal uitmaken of een vereniging een tak van sport op de Nationale Spelen 2016 organiseert. Zij denken dat het gaat om het mee doen. Er kan volgens hen dus wel een verschil verwacht worden tussen sportverenigingen met passend aanbod die wel en niet aan de Nationale Spelen 2016 meedoen.

Mogelijkheden binnen de eigen vereniging

Hoewel veel vertegenwoordigers van sportverenigingen met G-aanbod van mening zijn dat het aantal leden met een verstandelijke beperking door de Nationale Spelen 2016 vergroot kan worden, is het niet bij alle verenigingen mogelijk om het G-aanbod daadwerkelijk uit te breiden. Zo gaven twee respondenten aan dat de accommodatie het probleem vormt. Een andere respondent zei dat er te weinig vrijwilligers zijn om het aanbod uit te breiden:

“Het is niet de ervaring dat mensen die zich aanmelden begeleiders hebben waar we wat mee kunnen.”

De G-trainer van vereniging K dacht dat het mogelijk is dat, ondanks dat zijn vereniging niets organiseert en niet meedoet aan de Nationale Spelen, toch nieuwe leden kan krijgen. Deze respondent gaf eerder aan dat nieuwe enthousiaste sporters zullen kijken waar de sportmogelijkheden in de buurt zijn. Zo kunnen (nieuwe) sporters toch bij vereniging K uitkomen. Ook vereniging J organiseert niets en doet niet mee aan de Special Olympics. In dit geval heeft het te maken met het feit dat de tak van sport die de vereniging aanbiedt, niet wordt beoefend tijdens de Nationale Spelen. Dat maakt het volgens de G-trainer lastiger om nieuwe te leden krijgen. Hij verwacht na het evenement dan ook geen nieuwe aanmeldingen.

Verbeteren kwaliteit bestaand G-aanbod

Tenslotte is aan de respondenten gevraagd naar de verwachte rol van de Nationale Spelen 2016 bij het verbeteren van de kwaliteit van het bestaand G-aanbod. De G-trainer van vereniging K dacht wel dat de kwaliteit ten goede kan komen door het evenement. In het gesprek legde hij uit:

“Er komen het weekend van 1 tot 3 juli zoveel verschillende teams bij elkaar. Deze teams praten met elkaar en kijken hoe de anderen het doen. Ik denk dat je van elkaar kunt leren.”

Hij voegde hieraan toe dat de ervaring leert dat als er problemen zijn, de verenigingen bij elkaar aankloppen en samen bekijken hoe het opgelost kan worden. De samenkomst van zoveel verenigingen op de Nationale Spelen kan de kwaliteit verbeteren.

Een andere respondent (vereniging G) dacht dat de Nationale Spelen 2016 alleen de kwaliteit van bestaand G-aanbod kunnen verbeteren bij sportverenigingen die nog niet lang geleden zijn begonnen. Het sportevenement kan deze verenigingen ondersteuning bieden door hen op weg te helpen. Zo leren deze verenigingen hoe een toernooi of evenement goed georganiseerd moet worden.

Andere vertegenwoordigers denken dat je het bij de vrijwilligers moet zoeken die bij de Nationale Spelen komen helpen. Die groep moet je volgens de G-coördinator van vereniging I zien vast te houden, aangezien dit een groep mensen is die affiniteit met de doelgroep heeft. De G-trainer van vereniging F benadrukte ook het belang van de vrijwilligers. Misschien dat er na het evenement wel vrijwilligers binnen een vereniging zijn die het leuk vinden om met deze doelgroep aan de slag te gaan. Meer begeleiding en vrijwilligers kan vervolgens de kwaliteit van het aanbod verhogen. Ook de voorzitter van vereniging B dacht aan vrijwilligers. Hierbij vermeldde hij dat de sportbonden na het evenement misschien een programma kunnen ontwikkelen zodat de vrijwilligers (die zich al inzetten) extra handvatten en middelen krijgen om de doelgroep te begeleiden. De vertegenwoordiger van vereniging C had hetzelfde idee. Toch dacht hij dat het per bond erg kan verschillen. Naar zijn idee zal de voetbalbond al heel snel een trainingscursus regelen, terwijl dat bij andere bonden met minder financiële middelen niet zo werkt.

Een extra grote rol voor organiserende verenigingen?

Niet veel verenigingen denken dat het organiseren van het toernooi de kwaliteit van deze verenigingen extra ten goede komt. Zo dacht de voorzitter van vereniging C dat het organiseren met name praktisch ondersteunen is. Toch denken enkele verenigingen dat het organiseren van het evenement juist cruciaal is. Zo zijn het deze verenigingen die vrijwilligers binnen de club na het evenement vragen of zij gemotiveerd zijn om te helpen. Ook zijn het deze verenigingen die leren hoe zo'n toernooi worden georganiseerd en hoe mensen moeten worden betrokken.

Mogelijkheden eigen vereniging

Toch denken veel vertegenwoordigers van verenigingen met G-aanbod niet dat de kwaliteit bij hun vereniging heel erg zal verbeteren door de Nationale Spelen 2016. Sommige verenigingen geven aan dat de kwaliteit, door de jarenlange ervaring, goed is. Daar zal het evenement niks aan bijdragen. Eén respondent gaf aan nagedacht te hebben over een trainingscursus na te hebben geholpen bij het organiseren van een tak van sport op de Nationale Spelen.

4.6 Visie gemeenten op de impact van het evenement

In deze paragraaf gaan we in op de visie van beleidsmedewerkers in de drie speelgemeenten (met sport in de portefeuille) op de maatschappelijke impact van Special Olympics Nationale Spelen 2016 in de regio Nijmegen. Er zijn interviews afgenomen met twee beleidsmedewerkers van de gemeente Nijmegen, één van gemeente Groesbeek en één van gemeente Wijchen.

Huidig gehandicaptensportbeleid

Sportstimulering is bij de drie gemeenten de overkoepelende doelstelling bij het sportbeleid voor mensen met een (verstandelijke) beperking. Voor aangepast sporten is speciale aandacht. Gemeenten willen aangepast sporten niet stimuleren door zelf aanbod te ontwikkelen, maar juist door de maatschappij (sportverenigingen) te ondersteunen om sportactiviteiten te organiseren. Het initiatief moet vanuit de maatschappij komen.

In alle drie de gemeenten wordt aangepast sporten via Uniek Sporten gestimuleerd. Bij Uniek Sporten kunnen mensen met een beperking terecht die willen weten waar ze kunnen sporten. Uniek Sporten houdt bij waar mensen met een beperking kunnen sporten en ondersteunen verenigingen bij het opzetten van aanbod voor mensen met een beperking. Zo kunnen trainers bijvoorbeeld (gedeeltelijk) gesubsidieerde trainingen volgen om hun deskundigheid te vergroten.

Verder kijken de drie gemeenten (met behulp van Uniek Sporten) hoe ze regionaal vraag en aanbod op elkaar kunnen afstemmen. Wijchen en Groesbeek zijn kleinere gemeenten en kampen met het feit dat er te weinig sporters met een beperking zijn om een groep of team te vormen. Regionaal is dat vaak wel mogelijk. Uniek Sporten monitort de vraag naar aangepast sporten en het aanbod, en heeft een faciliterende rol bij de afstemming.

Sport- en beweegaanbod

Volgens beleidsmedewerkers is het sport- en beweegaanbod in de regio Nijmegen voor mensen met een verstandelijke beperking licht aan het toenemen. Ze vinden het lastig om in te schatten hoeveel sportverenigingen sportaanbod hebben voor mensen met een verstandelijke beperking.⁶ Volgens hen zijn deze cijfers niet interessant, maar gaat het juist om de aansluiting tussen vraag en aanbod. Daar proberen gemeenten via Uniek Sporten meer grip op te krijgen. In de regio Nijmegen zijn er verschillende sportverenigingen met een G-team (team voor mensen met een beperking), maar er zijn ook sportverenigingen waar bijvoorbeeld mensen met autisme bij reguliere teams meetraineren. G-teams of -groepen zijn onder andere aanwezig bij voetbal, tennis, bocce, zwemmen, atletiek, waterbasketbal en hockey. Voor tennis is zelfs een wachtlijst en bij voetbal is een competitie opgezet voor G-teams. Veel G-teams of G-groepen waren er al voor de Special Olympics Nationale Spelen 2016. Beleidsmedewerkers zijn er niet zeker van dat de toename van aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking alleen door het evenement komt. Ze denken dat de toename ook te maken heeft met Uniek Sporten, omdat Uniek Sporten verenigingen hulp aanbiedt bij het opzetten van aanbod.

De verwachting van beleidsmedewerkers is dat het sport- en beweegaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking versterkt zal worden en dat er extra aanbod komt. Beleidsmedewerkers vinden het lastig om dit te kwantificeren. Ze denken dat SONS en Uniek Sporten een goede combinatie zijn. Het evenement vraagt aandacht voor de doelgroep en Uniek Sporten biedt verenigingen ondersteuning en koppelt sporters aan verenigingen.

“Mensen zijn vaak bereid eenmalig een evenement te organiseren, maar structureel trainingen aanbieden is een heel andere vraag. Uniek Sporten is het netwerk aan het verkennen zodat de kansen niet gemist worden.”

Volgens beleidsmedewerkers is bij sportverenigingen zeker de wil aanwezig om ook voor mensen met een (verstandelijke) beperking passend sportaanbod te organiseren. Echter, sportverenigingen weten soms niet goed hoe ze dit aan moeten pakken, zie kader 4.1.

Kader 4.1 Belemmeringen ontwikkelen G-aanbod volgens beleidsmedewerkers

- Betrokkenheid bij of bekendheid met de doelgroep ontbreekt (onbekend maakt onbemind).
- Het is lastig om een team vol te krijgen. Daarnaast zijn er verschillende soorten beperkingen waarin onderscheid kan worden gemaakt, waardoor de groepen nog kleiner worden.
- Sportaanbod voor mensen met een beperking vraagt extra capaciteiten van de trainer. Vaak beschikken trainers niet over deze capaciteiten.
- Er zijn meer begeleiders/trainers nodig. Niet elke vereniging heeft hier de mankracht voor.

Maatschappelijke impact Special Olympics

Volgens de beleidsmedewerkers is Special Olympics een vliegwiel om sporten onder mensen met een verstandelijke beperking te stimuleren en om structurele activiteiten voor de doelgroep van de grond te krijgen. Dit heeft zijn uitwerking op verschillende manieren, zie kader 4.2.

⁶ Volgens gegevens van Uniek Sporten zijn in de regio Nijmegen 33 sportverenigingen met passend sportaanbod voor de doelgroep verstandelijk gehandicapten (zie ook bijlage 2).

“Je merkt dat Special Olympics enthousiasme los maakt. Met Uniek Sporten wordt geprobeerd dat vast te houden.”

Kader 4.2 Meningen beleidsmedewerkers werking Special Olympics als vliegwiel

- Energie bij de doelgroep en vrijwilligers wordt aangewakkerd.
- Er is meer aandacht voor de doelgroep, bij zowel burgers, sportverenigingen als verschillende afdelingen van de gemeenten.
- Gemeenten hebben een aanleiding om over aangepast sporten te praten.
- Sportverenigingen die geen aanbod hadden, worden geprikkeld dat te heroverwegen.
- Meer vragen over aangepast sporten komen binnen bij Uniek Sporten (ouders vragen waar hun kind aangepast kan sporten).

4.7 Samenvatting

De geïnterviewde sportverenigingen met sportaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking zijn over het algemeen tevreden met hun huidige aanbod, maar zouden graag meer leden willen. Het opstarten van het aanbod in het verleden verliep bij de verenigingen niet altijd zonder problemen. Onbekendheid met de doelgroep en financiële problemen speelden bijvoorbeeld een rol. Ook nu nog lopen verenigingen met G-aanbod soms tegen problemen aan en werd de ondersteunende rol van Uniek Sporten als uitkomst gezien. Op een na, waren alle geïnterviewde sportverenigingen bekend met het feit dat de Nationale Spelen van Special Olympics in de regio Nijmegen zouden plaatsvinden. Acht geïnterviewde sportverenigingen organiseerden tijdens het evenement een tak van sport. De geïnterviewde sportverenigingen verwachten dat dat de Nationale Spelen een rol kunnen spelen bij het positief veranderen van het imago dat in de samenleving bestaat over sporters met een verstandelijke beperking. Om dit te bereiken, moeten de burgers zonder ervaring of affiniteit met deze doelgroep het evenement wel bezoeken. De respondenten twijfelen echter of dat daadwerkelijk gaat gebeuren. Dat blijkt achteraf niet onterecht te zijn, zoals in hoofdstuk 2 ook al is besproken: niet in alle speelgemeenten zijn veel mensen op het evenement afgekomen.

De Nationale Spelen kunnen volgens de geïnterviewde sportverenigingen zowel een rol spelen bij het ontwikkelen van nieuw sportaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking als bij de uitbreiding c.q. de verbetering van de kwaliteit van bestaand aanbod. Sportverenigingen die momenteel nog geen aanbod hebben, zouden door het evenement geïnteresseerd kunnen raken en meer belangstelling en animo hebben om sportaanbod voor mensen met een verstandelijke handicap te creëren, zo is de mening. Hoewel de organiserende sportverenigingen zeker mogelijkheden zien, denkt maar een klein deel van de respondenten van de online vragenlijst dat SONS 2016 van invloed kan zijn bij het opstarten van G-aanbod in hun vereniging. Daarnaast zal veel media-aandacht ook tot meer vraag onder (toekomstige) sporters kunnen leiden. Zowel de organiserende sportverenigingen als de verenigingen die met sporters aan het evenement meedoen, kunnen laten zien dat er mogelijkheden binnen hun verenigingen zijn en zichzelf via het evenement profileren. De kwaliteit van het bestaand aanbod zou kunnen verbeteren, doordat sportverenigingen op het evenement elkaar tegenkomen en van elkaar kunnen leren. Ook zou geprofiteerd kunnen worden van de inzet van vrijwilligers voor het evenement. Zij zijn mogelijk extra enthousiast gemaakt om met de doelgroep te werken. Als deze vrijwilligers behouden blijven, is er binnen verenigingen meer (ervaren) kader voor het G-aanbod. Er is niet onderzocht of SONS 2016 ook daadwerkelijk een rol heeft gespeeld bij het uitbreiden en verbeteren van het bestaand aanbod.

De beleidsmedewerkers in de drie speelgemeenten verwachten dat de Nationale Spelen het sport-en bewegingsaanbod in de regio zal versterken en dat er nieuw aanbod wordt gecreëerd. Uniek Sporten is de partij die na het evenement de sportverenigingen daarbij kan ondersteunen. Ook kunnen de Nationale Spelen als vliegwiel dienen om sportdeelname onder de doelgroep te vergroten, zo is de mening.

5. Conclusies en aanbevelingen

Het doel van dit onderzoek was om te achterhalen wat volgens betrokkenen de (mogelijke) betekenis van Special Olympics Nationale Spelen 2016 is of kan zijn voor de ontwikkeling van de vraag naar en het aanbod van sport voor mensen met een verstandelijke beperking in de regio Nijmegen. Daarvoor zijn voorafgaande aan SONS 2016 gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van drie zorginstellingen voor mensen met een verstandelijke beperking in de regio Nijmegen, met vertegenwoordigers van twaalf sportverenigingen met en zonder G-aanbod, waaronder ook sportverenigingen die een tak van sport organiseerden op de Spelen en met de beleidsmedewerkers sport van de drie speelgemeenten. Om de beleving van het evenement vast te leggen, zijn tevens tijdens de speeldagen van de Nationale Spelen korte vraaggelassen gehouden met deelnemers, hun familie/directe naasten, met vrijwilligers en met coaches en trainers van de organiserende vereniging.

5.1 Conclusies

De onderzoeksvragen zoals geformuleerd in hoofdstuk 1 waren leidend bij het formuleren van de conclusies.

Beleving

1. *Hoe ervaren/beleven deelnemers met een verstandelijke beperking en hun ouders/verzorgers/naasten hun deelname aan de Nationale Spelen 2016?*
2. *Hoe ervaren/beleven vrijwilligers die zich inzetten voor het evenement hun betrokkenheid bij de Nationale Spelen 2016?*

De Nationale Spelen 2016 zijn volgens de betrokkenen een succes geworden, zo blijkt uit het belevingsonderzoek dat is uitgevoerd onder deelnemers en betrokkenen. Bijna iedereen (95 procent) beoordeelde de Nationale Spelen in zijn algemeenheid als (heel) positief. Met name de sfeer, sportaccommodaties en bereikbaarheid werden als heel goed beschouwd.

Hoewel de helft van de ondervraagden niet eerder de Nationale Spelen had bezocht, zou het merendeel de volgende Spelen wel weer willen bezoeken. De beeldvorming van het merendeel van de vrijwilligers over de doelgroep verstandelijk gehandicapten was al behoorlijk positief en is dus niet of nauwelijks veranderd. Bij vrijwilligers die de doelgroep nog niet kenden, lijken de Nationale Spelen wel iets te hebben bijgedragen aan het positief veranderen van de beeldvorming.

De vrijwilligers lijken zich niet echt te hebben voorbereid voor de Nationale Spelen. Toch heeft een deel wel enkele informatiebijeenkomsten bezocht. Dit geldt ook voor ongeveer de helft van de sporters. Gewoon doortraineren was het devies. Niet verrassend is het feit dat de meeste voorbereiding door de mensen van de organiserende vereniging is gedaan.

De ondervraagde betrokkenen vonden wel dat het evenement te weinig in het nieuws is gekomen. Ook misten de begeleiders, ouders en vrijwilligers de buurtbewoners. Er waren dan ook weinig toeschouwers die geen affiniteit met de doelgroep hadden.

Ontwikkeling vraag

3. *Welke aandacht schenken zorginstellingen voor mensen met een verstandelijke beperking aan de sport- en beweegstimulering van hun cliënten en wat belemmert dan wel stimuleert hen daarin?*
4. *Welke rol kunnen de Nationale Spelen 2016 volgens (zorg)instellingen voor mensen met een verstandelijke beperking hebben bij het stimuleren van de vraag en toeleiding naar sport voor mensen met een verstandelijke beperking?*

De vertegenwoordigers van de drie zorginstellingen vinden sport en bewegen belangrijk voor de doelgroep. Dat uit zich bijvoorbeeld in het feit dat lichamelijke fitheid als doel wordt meegenomen in het individueel behandelplan van een cliënt. Veel cliënten blijken ook sportief actief te zijn op verschillende manieren, waaronder bij sportverenigingen. Toch wordt het stimuleren van de sport- en bewegingsdeelname niet als heel gemakkelijk ervaren. Een belemmerende factor is bijvoorbeeld als het personeel geen prioriteit geeft aan sport- en bewegingsdeelname. Daarnaast ervaren de vertegenwoordigers van de zorginstellingen een gebrek aan personeel en tijd en bij zowel de cliënt als de zorginstelling een gebrek aan financiële middelen om activiteiten te kunnen ondernemen. Toch kunnen gemeenten en zorginstellingen bijspringen als de cliënt te weinig geld heeft om aan sportieve activiteiten deel te nemen. Daarnaast worden goede faciliteiten (in de buurt), een stimulerende begeleidingsstijl, sportevenementen en intrinsiek gemotiveerde cliënten als stimulansen ervaren.

Dat Special Olympics een rol kan spelen bij het stimuleren van sport- en bewegingsdeelname van de doelgroep staat volgens de vertegenwoordigers van de zorginstellingen niet vast. Belangrijk aspect is dat sporters alleen aan de Nationale Spelen mee kunnen doen als zij al minimaal zes maanden lid zijn van een sportvereniging. Doordat bijvoorbeeld de cliënten met een licht verstandelijke beperking niet bij een G-team willen horen, kan deze groep niet aan het evenement meedoen en zullen ze volgens de respondenten niet gestimuleerd worden om (meer) te gaan sporten. De groep die wel bij een sportvereniging actief is en mee (zouden kunnen) doen aan de Nationale Spelen, zullen anderzijds niet gemotiveerd worden om (nog) meer te gaan sporten. Als de Nationale Spelen mensen wil stimuleren om te gaan sporten in georganiseerd verband (bijvoorbeeld bij een sportvereniging), dan zal de communicatie met de instellingen moeten worden verbeterd. De stimulerende werking zit nu vooral in de Wandel3daagse wat een laagdrempelige activiteit is om aan deel te nemen.

Ontwikkeling aanbod

5. *In hoeverre hebben sportaanbieders in de regio Nijmegen sport- en beweegaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking (in ontwikkeling)?*
6. *Hoe en in welke mate zijn sportaanbieders in de regio Nijmegen betrokken bij de Nationale Spelen 2016 en hoe ervaren/beleven zij hun betrokkenheid?*
7. *Welke rol kunnen de Nationale Spelen 2016 volgens sportaanbieders en beleidsmakers in de regio Nijmegen hebben bij de ontwikkeling van (nieuw of versterkt) sport- en beweegaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking (met en zonder betrokkenheid bij de Spelen)?*

In de regio Nijmegen zijn ongeveer 33 sportaanbieders met aanbod (in ontwikkeling) voor mensen met een verstandelijke beperking. Het gaat hierbij om de sportaanbieders die Uniek Sporten Nijmegen, een regionaal samenwerkingsverband voor aangepast sporten, op hun website hebben geplaatst. Het betreft hier enkel sportaanbieders die een speciale groep voor mensen met een (verstandelijke) beperking hebben.

Op de Special Olympics Nationale Spelen zijn achttien verschillende sporten georganiseerd, enkele door een individuele organisator, maar de meesten door een sportvereniging uit één van de speelgemeenten. Acht van de twaalf sportverenigingen die geïnterviewd zijn, organiseren op het sportevenement een tak van sport.

Hoewel het organiseren van het spel op de Nationale Spelen goed verliep, bleek de communicatie met Stichting SONS 2016 voor verbetering vatbaar.

De sportverenigingen verwachtten dat de Nationale Spelen zowel een rol kunnen spelen bij het creëren van nieuw G-aanbod als bij het uitbreiden en versterken van bestaand G-aanbod. Het ontbreken van kader en de onbekendheid met de doelgroep werden veelal als belemmeringen voor het opstarten van G-aanbod genoemd. De verwachting was verder dat wanneer sportverenigingen zonder G-aanbod het evenement zullen bezoeken, zij een beter beeld van G-sport krijgen en dat de angst voor het onbekende zal verdwijnen. Voornamelijk de sportverenigingen zonder G-aanbod die een tak van sport op de Nationale Spelen hebben georganiseerd, zullen door het kijken naar andere verenigingen eerder G-aanbod ontwikkelen. Media-aandacht kan daarnaast ook tot meer vraag onder (toekomstige) sporters leiden.

Ook zullen de Nationale Spelen sporters en niet-sporters stimuleren om (meer) te gaan sporten, zo verwachtten de sportverenigingen. Hiervan kunnen de sportverenigingen met G-aanbod profiteren, zo was de gedachte. Zowel de organiserende sportverenigingen als de verenigingen die aan het evenement meedoen, kunnen laten zien dat er mogelijkheden binnen hun verenigingen zijn en zichzelf profileren. De kwaliteit van het bestaand aanbod zou kunnen verbeteren als gevolg van het evenement. De sportverenigingen kunnen van elkaar leren op het evenement waar iedereen samenkomt. Ook kunnen de vrijwilligers betrokken blijven waardoor er meer kader voor de G-afdeling is.

De beleidsmedewerkers maakten duidelijk dat binnen de gemeenten Nijmegen, Wijchen en Groesbeek speciaal aandacht wordt besteed aan het stimuleren van aangepast sporten. In alle drie de gemeenten is Uniek Sporten actief om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen. De beleidsmedewerkers verwachten dat de Nationale Spelen het sport- en bewegingsaanbod in de regio zal versterken en dat er nieuw aanbod wordt gecreëerd. Uniek Sporten is de partij die na het evenement de sportverenigingen kan ondersteunen. Ook zullen de Nationale Spelen als vliegwiel kunnen dienen om sportdeelname onder de doelgroep te vergroten.

Bevorderende factoren impact

Op basis van het onderzoek kan een aantal factoren worden benoemd die bevorderend werken bij de rol die Special Olympics Nationale Spelen kan spelen bij het stimuleren van de sportdeelname van mensen met een beperking en de ontwikkeling van sportaanbod voor deze doelgroep in de betreffende regio, dan wel speelgemeente(n). Deze zijn opgesomd in onderstaand kader.

Kader 5.1 Bevorderende factoren impact Nationale Spelen

- Goede naamsbekendheid Nationale Spelen in de samenleving, voldoende media-aandacht.
- Voldoende belangstelling c.q. aanwezigheid van bezoekers aan de Nationale Spelen, burgers zonder affiniteit met de doelgroep, zodat mensen kennismaken met sporters met een verstandelijke beperking (creëren van een positieve beeldvorming).
- Betrokkenheid van vrijwilligers met en zonder affiniteit met de doelgroep, opdoen van ervaring met de begeleiding van sporters met een beperking en creëren van een positieve beeldvorming.
- Betrokkenheid van sportorganisaties met én zonder G-aanbod bij de Nationale Spelen. Creëren van mogelijkheden om kennis uit te wisselen, kennis over G-sport op doen.
- Informeren van (zorg)instellingen voor mensen met een verstandelijke beperking, sportverenigingen met G-aanbod over de mogelijkheden om aan het evenement deel te nemen.
- Wegnemen belemmeringen bij het ontwikkelen van aanbod bij sportvereniging door samenwerking met een sportservice-organisatie/gemeente (ondersteuning).
- Opnemen doelstelling vergroten impact SONS op ontwikkeling vraag en aanbod in het bid voor de Nationale Spelen en reserveren budget voor bevorderende activiteiten.

- Bouwen van of aansluiten bij een bestaand netwerk van organisaties die de ondersteuning van de ontwikkeling van sportaanbod ter hand kunnen nemen.

5.2 Aanbevelingen

Over het geheel genomen kunnen we concluderen dat Special Olympics Nationale Spelen 2016 in de beleving van diverse betrokkenen een succes zijn. Het evenement op zichzelf staat. Als met de Spelen echter ook een maatschappelijke doelstelling wordt nagestreefd, dan zal daar actief op moeten worden ingezet en budget voor moeten worden gereserveerd, naast de investeringen voor de toernooiorganisatie. Dit blijkt ook uit ander onderzoek naar de maatschappelijke rol van sportevenementen (Hover et al., 2016). Om te bevorderen dat Special Olympics Nationale Spelen ook echt een stimulerende rol zullen vervullen bij de ontwikkeling van de vraag naar en het aanbod voor sport voor mensen met een verstandelijke beperking in de organiserende regio/speelgemeenten, geven we de volgende suggesties mee.

Ontwikkeling vraag

Uit het onderzoek is geen duidelijk bewijs naar voren gekomen, op basis van uitspraken en verwachtingen van respondenten, dat Special Olympics Nationale Sporten een stimulerende uitwerking heeft (gehad) op het vergroten van de sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking in de regio. Toch spreken vertegenwoordigers van zorginstellingen en sportverenigingen wel de verwachting uit dat (toekomstige edities van) de Nationale Spelen daarin een rol kunnen spelen. Zij geven diverse suggesties om de impact van de Spelen te vergroten.

- Van belang is dat de Nationale Spelen meer in de belangstelling komen te staan en de bekendheid van dit bijzondere evenement voor sporters met een verstandelijke beperking wordt vergroot, vooral bij mensen die niet direct een relatie of affiniteit hebben met de doelgroep. Zodra 'buitenstaanders' zien wat Special Olympics voor mensen met een verstandelijke beperking betekent en tot welke prestaties deelnemers op sportief vlak in staat zijn, zal dat de beeldvorming over mensen met een verstandelijke beperking en sport in de samenleving op een positieve manier kunnen veranderen. Het vergroten van de media-aandacht, in ieder geval regionaal, is als belangrijk middel genoemd. Ook zouden inwoners van de speelgemeenten voor en tijdens het evenement actief kunnen worden betrokken bij de Spelen, door bijvoorbeeld de organisaties van randevenementen aan te moedigen. Dit vereist dat de organiserende stichting daar ook tijd in kan steken, naast de belangrijke taak van het organiseren van de Spelen zelf.
- Een vroegtijdige vaststelling en bekendmaking van het programma voor de Nationale Spelen lijkt een belangrijke voorwaarde te zijn, zodat vanaf het begin af aan momenten kunnen worden gepakt om over de Spelen te communiceren. Dit is nodig om ook buiten de bekende kring van directe naasten belangstelling te wekken voor de Spelen.
- De organiserende stichting wordt aangeraden om tijdig een goede communicatiestrategie op te zetten richting instellingen voor mensen met een verstandelijke beperking, in het bijzonder in de regio van de speelgemeenten. Actief benaderen, op persoonlijke wijze, geniet de voorkeur boven het sturen van flyers. Als deze instellingen in de regio, denk aan woonzorgvoorzieningen, dagbestedingslocaties, het speciaal onderwijs, kinderopvanglocaties, tijdig op de hoogte zijn van de Nationale Spelen en wat daar bij komt kijken, dan kunnen zij eventueel stappen ondernemen om met cliënten en leerlingen aan het evenement deel te nemen of de Spelen te bezoeken. Het blijkt dat er nogal wat belemmeringen worden ervaren om mensen met een verstandelijke beperking te stimuleren (meer) te gaan sporten. De eis dat deelnemers minimaal zes maanden van te voren in training gaan, liefst bij een sportvereniging, maakt dat de organiserende stichting ruim op tijd de communicatie op orde moet hebben. De communicatie kan dan enerzijds gericht zijn op praktische informatie over deelname aan de Spelen en anderzijds over het wegnemen van drempels voor sportdeelname of aansluiting bij verenigingen in de buurt. Daarbij zou de organiserende stichting kunnen samenwerken met ondersteuningsorganisaties voor mensen met een beperking in de regio, zoals in Nijmegen stichting Trias of Mee, en met een sportserviceorganisatie of

steunpunt aangepast sporten, indien aanwezig. Wanneer deelname als sporter niet binnen de mogelijkheden ligt, zou deelname als vrijwilliger kunnen worden gestimuleerd.

Ontwikkeling aanbod

Uit het onderzoek valt op te maken dat Special Olympics Nationale Spelen een goede rol kunnen vervullen bij het stimuleren van de ontwikkeling van nieuw of uitbreiding/versterking van bestaand aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking. Het is niet direct aangetoond dat de Nationale Spelen daadwerkelijk tot meer aanbod in de regio Nijmegen heeft geleid (daarvoor is ander type onderzoek nodig), maar de Nationale Spelen hebben een potentieel sterk stimulerende rol. Om die rol op te pakken zijn de volgende suggesties gedaan.

- Het is evident dat de organiserende stichting van de Nationale Spelen één belangrijke kerntaak heeft en dat is het zo goed mogelijk organiseren van een succesvol evenement. Als echter de maatschappelijke impact (ontwikkeling sportaanbod in de regio) zo duidelijk als doelstelling wordt geformuleerd, dan doet de stichting er goed aan om daarvoor vroegtijdig een concreet plan te ontwikkelen. Dit begint bij het bouwen van of aansluiten bij een netwerk van ondersteunende organisaties op het gebied van sport en handicap die een rol kunnen spelen bij het bedienen/ondersteunen van sportaanbieders die actief willen worden voor de doelgroep. In Nijmegen is dat bijvoorbeeld Uniek Sporten, in andere gemeenten kunnen dat de lokale of regionale sportservice-organisaties of een speciaal loket voor aangepast sporten zijn. In de toekomst kunnen organiserende stichtingen mogelijk aansluiten bij de regionale samenwerkingsverbanden voor gehandicaptensport die ontstaan als gevolg van het landelijke gehandicaptensportprogramma 'Grenzeloos actief'. Daar is voldoende kennis aanwezig over wat er voor nodig is om G-aanbod te ontwikkelen en hoe drempels bij sportverenigingen kunnen worden weggenomen. De Nationale Spelen kunnen dan als vliegwiel dienen om de aandacht voor sport voor mensen met een verstandelijke beperking te vergroten.
- Het lijkt verder van belang dat bij het organiseren van de takken van sport voor de Spelen zowel sportaanbieders die al ervaring hebben met de doelgroep (doordat zij zelf aanbod hebben) als sportaanbieders zonder ervaring worden betrokken. De laatste groep leert van de ervaringen van het zelf organiseren van het evenement en kan daarna besluiten dit op de vereniging door te zetten. De laatste groep kan tevens leren van de ervaringen van de eerste groep. Zo ontstaat de nodige kennisdeling. De organiserende stichting doet er goed aan deze kennisdeling te faciliteren en organiserende sportverenigingen van voorgaande edities van de Spelen hierbij te betrekken. Zij zijn graag bereid, zo blijkt uit de interviews, hun kennis over te dragen.
- De Spelen lijken ook een rol te kunnen spelen bij het vergroten van het kader voor G-aanbod. Vrijwilligers die bij de verschillende takken van sport helpen, doen ervaring op en kunnen door de organiserende vereniging aangetrokken worden om te blijven helpen. Uit het belevingsonderzoek viel op te maken dat onder vrijwilligers veel enthousiasme aanwezig was. De organiserende stichting doet er goed aan om de vele vrijwilligers de nodige aandacht te geven voor, tijdens maar ook zeker na afloop van het evenement. Zij kunnen goede ambassadeurs zijn voor het veranderen van de beeldvorming over deze doelgroep.

Onderzoek

- Het huidige onderzoek heeft een aardige inkijk gegeven in hoe verschillende partijen (zorginstellingen, sportverenigingen, beleidsmedewerkers gemeenten, deelnemers, ouders/naasten, vrijwilligers en coaches het evenement hebben ervaren en hoe zij aankijken tegen de maatschappelijke impact van de Nationale Spelen. In de communicatie over de meerwaarde van Special Olympics helpt het als de bewijslast steeds wat verder kan worden vergroot. We bevelen daarom aan om bij volgende edities opnieuw onderzoek uit te voeren onder de diverse stakeholders (bezoekers, vrijwilligers, sportverenigingen, zorginstellingen, etc.). Aan te bevelen is om zowel voor de Spelen als na de Spelen (0- en 1-metingen) onderzoek te verrichten bij sportaanbieders in de regio, om eventuele veranderingen in het G-aanbod te kunnen vaststellen. Samenwerking met lokale ondersteuningsorganisaties is raadzaam. Ook is het zinvol tellingen te houden van het aantal bezoekers van buitenaf dat het evenement trekt. Om onderzoek naar de

maatschappelijke impact wat steviger op de agenda van de Nationale Spelen te zetten en vergelijkbaarheid te vergroten, is aan te bevelen een onderzoeksprotocol te ontwikkelen. Mulier Instituut en HAN Sport en Bewegen kunnen daar de regie innemen en daarbij ook onderzoekers van hogescholen of universiteiten betrekken, zodat ook de uitvoering met de inzet van studentonderzoekers gewaarborgd is. Ook Special Olympics Nederland zou daarin een stimulerende rol kunnen vervullen.

Tot slot lijkt er een rol weggelegd te zijn voor Special Olympics Nederland bij het op de agenda zetten van de mogelijke impact die de Nationale Spelen kunnen hebben bij het stimuleren van de sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking, de ontwikkeling van sportaanbod voor deze doelgroep in de regio en speelgemeenten van het evenement, en wat daarin de bevorderende en belemmerende factoren zijn. Het delen van kennis over dit onderwerp met gemeenten, stichtingen en organiserende sportverenigingen is zinvol, zodat bij een nieuwe editie het wiel niet opnieuw hoeft te worden uitgevonden. Organiserende sportverenigingen willen graag hun ervaringen en expertise delen met de verenigingen die de volgende Nationale Spelen organiseren. Netwerkbijeenkomsten zijn daarvoor een goed middel. Ook zou Special Olympics Nederland kunnen stimuleren dat het onderwerp wordt meegenomen in het bid voor de Nationale Spelen en dat budget wordt vrijgemaakt om hieraan te werken.

Bron: Nationale Spelen Nijmegen 2016 <http://specialolympics2016.nl>

Literatuur

Dool, R. van den, Jong, M. de, Cevaal, A. & Wassink, L. (2012). *Monitor zo kan het ook!. Bewegestimuleringsprogramma voor mensen met een verstandelijke handicap, het eindrapport*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hover, P., Dijk, B., Breedveld, K., Eekeren, F. van & Slender, H. (2016). *Creating social impact with sport events*. Utrecht: Mulier Institute/Utrecht University.

Schep, P. (2016). *Special Olympics 2016. Onderzoek naar het optimaal benutten van het sportevenement Special Olympics Nationale Spelen 2016 om het sportaanbod voor mensen met een handicap in de gemeente Nijmegen te vergroten*. Arnhem/Nijmegen: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Wallendal, B. & Wallendal, T. (2014). *Special Olympics Nationale Spelen 2014. Eindrapport*. Heerenveen: SONS 2014.

Wijze, E. de (2016). *Invloed sport- en beweegstimulering bij zorginstellingen op de sport- en beweegdeelname van de cliënten*. Arnhem/Nijmegen: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Bron: Nationale Spelen Nijmegen 2016 <http://specialolympics2016.nl>

Bijlagen

Bijlage 1 Toelichting onderzoeksopzet

Deelonderzoek 1. Belevingsonderzoek

Om uitspraken te kunnen doen over de beleving van zowel deelnemers als andere betrokkenen zijn op 2 en 3 juli, de speeldagen van de Special Olympics Nationale Spelen 2016, vragenlijsten afgenomen door een team van tien werknemers en stagiaires van het Mulier Instituut. Deze beknopte vragenlijsten bestonden uit zowel open als gesloten vragen. De resultaten zijn beschreven in hoofdstuk 2.

De enquêtes zijn afgenomen op zes verschillende sportlocaties verspreid over twee dagen (233 op zaterdag 2 juli en 137 op zondag 3 juli), bij twaalf verschillende takken van sport. In totaal zijn op 2 en 3 juli 370 vragenlijsten afgenomen. Door een groot aantal sporten te bezoeken, vormen de antwoorden op de vragenlijsten een goede afspiegeling van het gehele evenement. Van de bezochte sporten, vonden er zes in Nijmegen plaats, drie in Wijchen en drie in Groesbeek.

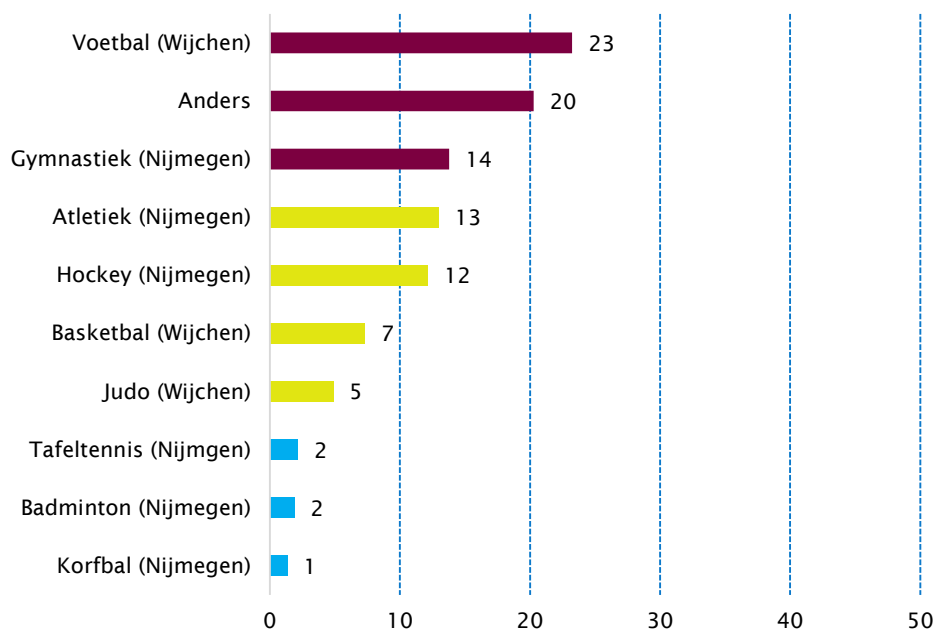
Van te voren is besloten om de vragenlijsten af te nemen onder vier verschillende groepen:

- deelnemers aan het sportevenement;
- betrokkenen van de deelnemers (verzorgers, ouders, overige familieleden en coaches van de sporters);
- vrijwilligers (vrijwilligers met als zonder beperking, aangezien Stichting SONS 2016 zich ten doel had gesteld om ook vrijwilligers met een verstandelijke beperking vanuit instellingen in te zetten op het sportevenement);
- coaches en begeleiders van de organiserende sportvereniging.

Tijdens het afnemen van de vragenlijsten is gestreefd om onder elke groep evenveel vragenlijsten af te nemen. Bij de bezochte sportlocaties bleken echter nauwelijks vrijwilligers met beperking werkzaam te zijn. Hierdoor bestond de groep vrijwilligers bijna volledig uit vrijwilligers zonder beperking. Hetzelfde geldt voor de trainers en begeleiders van de organiserende sportvereniging. Een klein aantal respondenten behoorden tot deze groep.

Bij voetbal zijn de meeste enquêtes afgenomen, gevolgd door gymnastiek en atletiek, zie figuur B1.1. De categorie 'anders' bestaat uit de sporten bocce, handbal, skeeleren, fietsen, tennis en respondenten van de Wandel3daagse. De enquêtes zijn handmatig ingevoerd in SPSS en vervolgens geanalyseerd.

Figuur B1.1 Respondenten naar type sport (in procenten, n=370)

Tijdens het evenement zijn voornamelijk deelnemers bevraagd, zie figuur B1.2. Onder de categorie ‘anders’ behoren toeschouwers, mensen via de organiserende sportvereniging (geen begeleider of trainer) en overige respondenten.

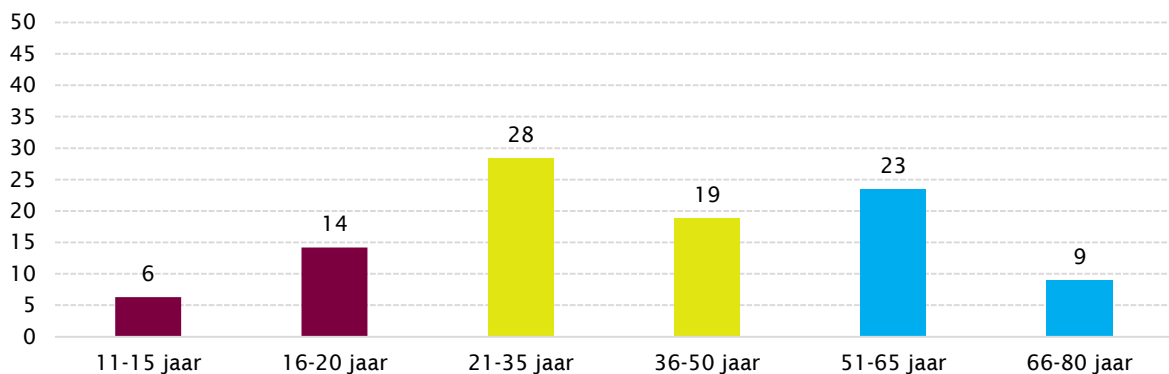
Figuur B1.2 Respondenten naar type (in procenten, n=370)

Bron: Belevingsonderzoek SONS 2016, Mulier Instituut

Er zijn bijna evenveel mannen (52%) als vrouwen (48%) geënquêteerd. De leeftijd van de respondenten liep uiteen van 13 tot 78 jaar, zie figuur B1.3.

Figuur B1.3 Leeftijdsopbouw respondenten (in procenten, n=367)

Bron: Belevingsonderzoek SONS 2016, Mulier Instituut

Deelonderzoek 2. Ervaringen zorginstellingen

Bij drie zorginstellingen voor mensen met een verstandelijke beperking in de regio Nijmegen zijn twaalf face-to-face interviews afgenomen. Het betrof vertegenwoordigers van de instellingen de Driestroom, Dichterbij en Pluryn. Het onderzoek maakte deel uit van de afstudeerstage van Eva de Wijze, stagiair van HAN Sport en Bewegen (zie afstudeerscriptie De Wijze, 2016). Er zijn interviews afgenomen met persoonlijk begeleiders, dienstverlenende coördinatoren en bewegingsagogen. Doel was om vanuit meerdere perspectieven informatie te verkrijgen. Bewegingsagogen organiseren, ontwikkelen en voeren activiteiten op het gebied van sport en bewegen uit. De dienstverlenende coördinatoren verlenen informatie en ondersteuning aan cliënten en coördineren de persoonlijk begeleiders. De persoonlijk begeleiders staan het dichtst bij de cliënt, aangezien zij dagelijks begeleiding en aansturing bieden. De focus van de gesprekken lag op de vraag in hoeverre zorginstellingen de sport- en beweegdeelname van hun cliënten stimuleren en of de Nationale Spelen 2016 volgens de medewerkers invloed hebben op de vraag naar sport onder de doelgroep.

De data zijn verzameld met behulp van half gestructureerde interviews. Bij de selectie van respondenten is gezocht naar zorginstellingen in de regio Nijmegen die zorg verlenen aan mensen met een verstandelijke beperking. Na telefonisch contact met de centrale organisatie van de zorginstelling zijn respondenten benaderd per e-mail. De interviews zijn getranscribeerd en voorgelegd aan de respondent en vervolgens verwerkt. Voor een uitgebreide beschrijving van de methoden en resultaten zie De Wijze (2016). In hoofdstuk 2 zijn de belangrijkste resultaten uit de scriptie opgenomen.

Deelonderzoek 3. Ervaringen sportaanbieders en beleidsmedewerkers sport

In twee etappes zijn face-to-face gesprekken gevoerd met sportaanbieders met en zonder sportaanbod voor verstandelijk gehandicapten (G-aanbod) in de regio Nijmegen. Aanvullend is een beknopte online vragenlijst uitgezet onder sportaanbieders zonder geregistreerd G-aanbod. Tot slot zijn face-to-face interviews afgenomen met beleidsmedewerkers sport en bewegen van de drie speelgemeenten. De resultaten zijn beschreven in hoofdstuk 3.

Interviews sportverenigingen najaar 2015

In november 2015 heeft Puck Schep, stagiair bij het Mulier Instituut van HAN Sport en Bewegen, interviews afgenomen met twaalf verschillende vertegenwoordigers van sportverenigingen in de gemeente Nijmegen. De resultaten van dit onderzoek zijn reeds gepubliceerd en bekend bij SONS (zie Schep, 2015). Doel daarvan was vooral inzicht te krijgen in de drempels die sportverenigingen ervaren bij het creëren van sportaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking. Ook is ingezoomd op de vraag hoe Special Olympics Nationale Spelen 2016 een rol kunnen spelen bij de ontwikkeling van G-aanbod in de regio. Van de twaalf

gesprekspartners, waren er zes vertegenwoordigers wiens sportvereniging al wel aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking had. De overige zes sportverenigingen hadden dit nog niet.

In deze rapportage zijn de bevindingen van Schep waar relevant verwerkt in de resultaten van de tweede interviewronde onder sportverenigingen.

Interviews sportverenigingen voorjaar 2016

In de maanden april en mei van 2016 zijn opnieuw twaalf face-to-face gesprekken gevoerd met de vertegenwoordigers van sportverenigingen in de regio Nijmegen. Deze interviews zijn afgenomen door Nienke Lammertink, stagiair bij het Mulier Instituut van de Radboud Universiteit. Hierbij is overlap met eerdere gesprekspartners zoveel mogelijk vermeden. Uiteindelijk zijn drie sportverenigingen zowel in november 2015 als in april/mei 2016 geïnterviewd.

Om in de resultaten een goede vergelijking tussen de respondenten te kunnen maken zijn acht sportverenigingen benaderd die een tak van sport op de Nationale Spelen 2016 organiseerden. Hiervan hadden vijf verenigingen al aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking en drie verenigingen hadden geen G-aanbod. Dit is gecontroleerd via de website van Uniek Sporten waar te vinden is welke sportaanbieders over G-aanbod beschikken. De acht organiserende sportverenigingen zijn *random* geselecteerd uit de achttien sportaanbieders die een tak van sport op de Nationale Spelen 2016 organiseerden. Aanvullend zijn vier sportverenigingen die geen tak van sport op het evenement organiseerden geïnterviewd. Deze zijn *ad random* geselecteerd uit de overige sportverenigingen met aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking die vermeld staan op de website van Uniek Sporten. Alle twaalf sportverenigingen waren gevestigd in de gemeenten Nijmegen, Wijchen en Groesbeek.

De twaalf sportverenigingen worden in deze rapportage veelal benoemd met een letter. De onderstaande tabel laat zien welke verenigingen wel aanbod hebben en welke verenigingen een tak van sport op de Nationale Spelen 2016 organiseren. Bovendien wordt aangegeven met wie het gesprek is gevoerd. De namen, locatie en sporten van de verenigingen blijven in de rapportage anoniem.

Tabel B1.1 Gesprekspartners en aanduiding

	Wie?	Aanbod voor de doelgroep?	Organiserend op de Nationale Spelen?
Vereniging A	Vertegenwoordiger	Nee	Ja
Vereniging B	Voorzitter	Nee	Ja
Vereniging C	Voorzitter	Nee	Ja
Vereniging D	Vertegenwoordiger	Ja	Ja
Vereniging E	G-coördinator + G-trainer	Ja	Ja
Vereniging F	G-trainer	Ja	Ja
Vereniging G	G-coördinator / voorzitter G-commissie	Ja	Ja
Vereniging H	Verenigingsmanager	Ja	Ja
Vereniging I	G-coördinator/leider	Ja	Nee
Vereniging J	G-trainer	Ja	Nee
Vereniging K	G-Trainer	Ja	Nee
Vereniging L	G-trainer	Ja	Nee

Online vragenlijst sportverenigingen

Om ook de rol van de Nationale Spelen volgens andere sportverenigingen zonder een speciale G-groep in de regio Nijmegen te onderzoeken, is halverwege juni naar 55 sportverenigingen en -aanbieders een beknopte online vragenlijst gestuurd. Deze sportverenigingen hadden allen, volgens Uniek Sporten, geen aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking. De verenigingen zijn *ad random* geselecteerd uit alle sportverenigingen in de gemeenten Nijmegen, Wijchen en Groesbeek die activiteiten aanbieden in een tak van sport die ook op de Nationale Spelen 2016 is georganiseerd en waarvan het e-mailadres bekend was. Uiteindelijk hebben zeventien respondenten de beknopte vragenlijst afgerond. Dertien vertegenwoordigers van sportverenigingen hadden op dat moment nog geen sportaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking, één vereniging had sportaanbod voor deze doelgroep in ontwikkeling en zeven verenigingen hadden al mogelijkheden voor mensen met een verstandelijke beperking in de vereniging binnen de reguliere groepen.

Face-to-face gesprekken beleidsmedewerkers sport

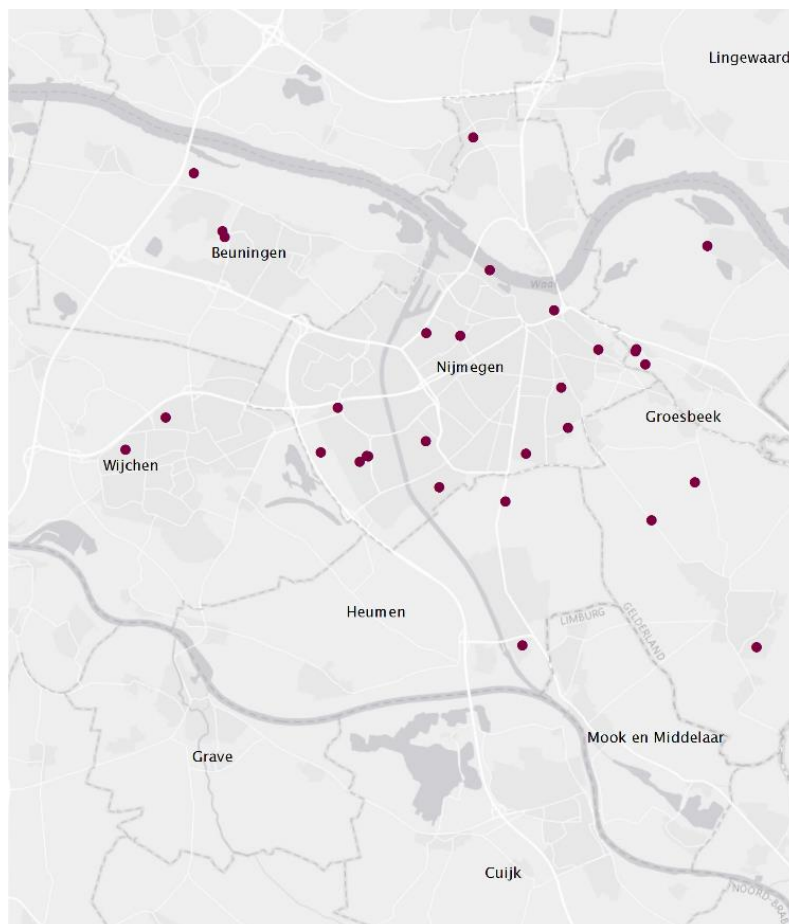
Ook met beleidsmedewerkers sport en bewegen van de speelgemeenten zijn face-to-face gesprekken gevoerd om hun visie op de maatschappelijke impact van Special Olympics Nationale Spelen 2016 in de regio Nijmegen te onderzoeken. De beleidsmedewerkers waren werkzaam bij de gemeenten waar het evenement werd georganiseerd. Aan het onderzoek namen twee beleidsmedewerkers van de gemeente Nijmegen, één van gemeente Groesbeek en één van gemeente Wijchen deel. Tijdens de interviews zijn vragen gesteld over het sportbeleid omtrent mensen met een (verstandelijke) beperking, sport- en beweegaanbod voor mensen met een (verstandelijke) beperking, maatschappelijke impact van het evenement en sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking.

Bijlage 2 Aangepast sportaanbod in de regio Nijmegen

Om uitspraken te kunnen doen over het sport- en bewegingsaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking (in ontwikkeling) in de regio Nijmegen, is gebruik gemaakt van de website en app van Uniek Sporten. Uniek Sporten is een regionaal samenwerkingsverband op het gebied van aangepast sporten. Uniek Sporten heeft een app en website ontwikkeld die gericht is op zowel sportvragers als aanbieders. Deze app is mogelijk gemaakt door NOC*NSF en Fonds Gehandicaptensport. Doel is dat (nog) meer mensen met een beperking deel kunnen nemen aan sport en beweging. Sporters en/of hun begeleiders kunnen via de website of app sport- en beweegmogelijkheden vinden in de omgeving.

Via de website van Uniek Sporten Nijmegen is onderzocht hoeveel en welke sportaanbieders in de regio Nijmegen sport- en bewegingsaanbod hebben voor mensen met een verstandelijke beperking. Hierbij is gekeken naar de gemeenten Nijmegen, Beuningen, Berg en Dal, Heumen en Wijchen. Hieronder is een kaart opgenomen van de regio Nijmegen en de sport-en beweegmogelijkheden voor de doelgroep (kaart B2.1). Niet alle sportaanbieders op deze kaart zijn sportverenigingen; ook basisscholen, instellingen, stichtingen en fitnessclubs die activiteiten voor mensen met een verstandelijke beperking aanbieden zijn meegenomen. Wel betreft het enkel sportaanbieders die een speciale groep voor mensen met een verstandelijke beperking hebben. De sportorganisaties waarbij mensen met een verstandelijke beperking in de reguliere teams of groepen sporten, zijn hierbij niet meegenomen. Wel bieden sommige sportaanbieders meerdere activiteiten of sporten aan.

Kaart B2.1 Sportaanbieders met G-aanbod regio Nijmegen (in aantal)

Bron: website Uniek Sporten (bewerking Mulier Instituut)

Daarnaast geeft Uniek Sporten aan dat er nog ongeveer vier andere sportaanbieders in de regio Nijmegen sportaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking in ontwikkeling hebben. Uitgaande van de gegevens van Uniek Sporten kan aangenomen worden dat er ongeveer 33 sportaanbieders in de regio Nijmegen passend aanbod (in ontwikkeling) hebben.

Bron: Nationale Spelen Nijmegen 2016 <http://specialolympics2016.nl>

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl